

Ensihoitajan ja pelastajan oma-aloitteinen ilmoittaminen rikosepäilyistä

Ensihoitajan ja pelastajan oma-aloitteinen ilmoittaminen poliisille
työtehtävillä kohdatuista rikosepäilyistä

Jaana Pöppönen
09/2017

Tiivistelmä

Tekijä		Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike	
Jaana Pöppönen		Poliisi (AMK) / 2015-2	
Julkaisun nimi		Julkisuusaste	
Ensihoitajan ja pelastajan oma-aloitteinen ilmoittaminen rikosepäilyistä		Julkinen	
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi		Opinnäytetyön muoto	
Antti Jääskeläinen, Lehtori		Tutkimuksellinen opinnäytetyö	
Tiivistelmä			
<p>Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan ensihoitajan ja pelastajan oma-aloitteista ilmoittamista työtehtävillä kohdatuista rikosepäilyistä. Tutkimuksessa tarkastellaan, miten salassapitosäännökset ja vaitiolovelvoitteet rajaavat mahdollisuutta ilmoittaa oma-aloitteisesti työtehtävillä kohdatuista rikosepäilyistä poliisille.</p> <p>Opinnäytetyössä tarkastellaan vaitiolo- ja salassapitovelvollisuutta pelastajan ja ensihoitajan näkökulmasta. Sen lisäksi tarkastellaan tilanteita, joissa ensihoitajaa tai pelastajaa sitoo velvollisuus ilmoittaa ja niitä tilanteita, joista on oikeus ilmoittaa.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä on käytetty lainopillista tutkimusta, jonka tarkoituksena on tutkia voimassa olevaa oikeutta ja tarkoituksena on tuottaa tieteellistä tietoa oikeusnormeista. Opinnäytetyössäni keskeisimmän lähdepohjan muodostaa ajantasainen lainsäädäntö, oikeuskirjallisuus sekä aihetta sivuavat oikeustapaukset.</p> <p>Opinnäytetyön tutkimusongelmana on selvittää, voiko ensihoitaja tai pelastaja ilmoittaa työtehtävillä kohdatuista rikosepäilyistä poliisille oma-aloitteisesti. Oma-aloitteisen ilmoittamisen mahdollisuus arvioidaan tehtävällä tapauskohtaisesti ja mahdollisuuteen ilmoittaa vaikuttaa rikosepäilyn vakavuus sekä henkeen ja terveyteen kohdistuvassa rikoksessa punnitaan väkivallan uhkaa. Sen lisäksi lapseen kohdistuvista rikosepäilyistä tulee ilmoittaa poliisille. Salassapitoa määrittävät muun muassa pelastuslaki, laki potilaan asemasta ja oikeuksista ja laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta.</p> <p>Jälkikäteen tarkastellessa, tulee arvioida, onko rikos ollut riittävän vakava, jotta se täyttää kriteerit törkeän rikoksen ilmoittamisesta. Ongelmana saattaa tulla eteen muun muassa rikoslain riittämätön tuntemus, jolloin perusmuotoisen ja törkeän rikoksen rajaa on hankala erottaa.</p>			
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)	
53	09/2017	AMK2015ONT	
Avainsanat			
Ensihoitaja, pelastaja, palomies, poliisi, ilmoitusvelvollisuus, oma-aloitteinen ilmoittaminen, salassapito, virkamies			

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	3
2. TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUSAINEISTO	5
2.1 Tutkimusmenetelmä	5
2.2 tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	6
2.3 Aiheen rajaaminen.....	6
3. MÄÄRITELMÄT	8
3.1 Ensihoitaja	8
3.2 Terveystenhuollon ammattihenkilö.....	11
3.3 Pelastaja.....	12
3.4 Virkamies	14
3.5 Yksityiselämän suoja.....	20
3.6 Yksityisen henkilön ja perheen sisäiset salaisuudet	20
4. SALASSAPITO, TIEDONSAANTI JA HENKILÖREKISTERIT	24
4.1 Terveystenhuollon ammattihenkilön salassapitovelvollisuus	24
4.2 Laki yksityisestä terveydenhuollosta.....	25
4.3 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta.....	25
4.4 Potilasasiakirjoihin sisältyvien tietojen salassapito.....	26
4.5 Pelastajan salassapitovelvollisuus	27
5. ILMOITUSVELVOLLISUUS JA OIKEUS ILMOITTAA	28
5.1 Velvollisuus ilmoittaa törkeästä rikoksesta	28
5.2 Poikkeukset törkeästä rikoksesta ilmoittamisessa	29

5.3 Oikeus ilmoittaa henkeen ja terveyteen kohdistuvasta rikoksesta	29
5.4 Velvollisuus ilmoittaa lapseen kohdistuneista rikosepäilyistä	31
5.5 Oikeus tehdä ampuma-aseilmoitus	32
5.6 Virka velvoittaa puuttumaan	33
6. RIKOSLAKI	35
6.1 Törkeän rikoksen ilmoittamatta jättäminen.....	35
6.2 Salassapitorikos	35
6.3 Salassapitorikkomus	36
6.4 Virkasalaisuuden rikkominen ja tuottamuksellinen virkasalaisuuden rikkominen	36
7. AIKAISEMMAT PÄÄTÖKSET JA MUU MATERIAALI	39
7.1 Vartioimisliikkeen vartijan salassapitovelvollisuus	39
7.2 KKO 2011:91	41
7.3 Oppikirjamateriaali.....	42
8. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	43
9. LÄHTEET	50

1. JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on ensihoidon ja pelastuslaitoksen työntekijöiden oma-aloitteinen rikosepäilyistä ilmoittaminen poliisille. Opinnäytetyössä käsitellään ensihoitajien ja pelastajien tehtävien aikana eteen tulleiden rikosepäilyjen ilmoittamista poliisin tietoon.

Aihe on rajattu niin, että opinnäytetyössä keskitytään käsittelemään perus- ja hoitotason ensihoitajien sekä pelastajien työtehtävillä havaitsemien rikosepäilyjen ilmoittamista koskevia säännöksiä. Ensihoidon oma-aloitteista ilmoittamista pohtiessa käsitellään sekä yksityisen että julkisen puolen ensihoidon ilmoittamiseen liittyviä lakipykälää sekä muuta toimintaa ohjaavaa materiaalia, kuten hallituksen esityksiä ja käräjäoikeuden päätöksiä. Ulkopuolelle rajautuvat muun muassa ensihoidon puolelta ensihoitolääkäri ja ensihoidon kenttäjohtaja. Pelastuksen puolella pois rajautuvat muun muassa vapaapalokuntalaiset.

Aihe tuli esille Pirkanmaan pelastuslaitoksen työntekijöiltä, jotka toivoivat opasta aiheesta. Oppaassa toivottiin käsiteltävän lain säädöksiä liittyen oma-aloitteiseen ilmoittamiseen. Melko pian kuitenkin kävi ilmi, että lainsäädännön riittämättömyyden takia oppaan kirjoittaminen olisi ollut haastavaa. Tästä syystä opinnäytetyöhön valikoitui oikeusdogmaattinen tutkimusmenetelmä, jonka avulla on pyritty avaamaan käsiteltäviä tutkimuskysymyksiä.

Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen tällä hetkellä ja myös tulevaisuudessa. Oma-aloitteisen ilmoittamisen rajojen ollessa selkeät, tiedon antaminen poliisille helpottuu. Sen lisäksi muun muassa laki potilaan asemasta ja oikeuksista määrittää potilaan oikeuksia, jotka tulee huomioida välitettäessä tietoa ensihoidon ja poliisin välillä. Pelastuslaki taas määrittää poliisin sekä palomiesten välillä tapahtuvaa tiedonvaihtoa.

Opinnäytetyön keskeisimmät lähteet muodostuvat eri lakipykälästä, joita ovat muun muassa oikeudenkäymiskaaren 17. luku, laki potilaan asemasta ja oikeuksista, rikoslaki, pelastuslaki sekä laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä. Lakipykälien lisäksi käsitellään hallituksen esityksessä ilmitulleita ehdotuksia sekä käräjäoikeuden ja hovioikeuden antamia päätöksiä. Opinnäytetyössä esitellään myös eduskunnan oikeusasiamiehen antamia ratkaisuja sekä korkeimman oikeuden päätöksiä.

Näiden lähteiden pohjalta on pyritty hahmottamaan oma-aloitteisen ilmoittamisen mahdollisuutta työtehtävien aikana kohdatuista rikos-epäilyistä salassapitosäännösten puitteissa.

2. TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUSAINEISTO

Tässä luvussa käsitellään tutkimusmenetelmää, jota on käytetty opinnäytetyössä. Sen lisäksi luvussa esitellään opinnäytetyössä käytettyä tutkimusaineistoa sekä tutkimuslähteitä. Lopuksi esitellään tutkimuskysymykset, joihin tutkimuksen avulla on pyritty saamaan vastauksia.

2.1 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyö toteutettiin oikeustieteelliseen tutkimukseen kuuluvana lainopillisena tutkimuksena. Tällaisesta tutkimuksesta voidaan puhua myös oikeusdogmaattisena tutkimuksena. Lainopillisen tutkimuksen kautta selvitetään, mikä on voimassa olevaa oikeutta ja punnitaan sitä yhdessä kirjoitetun lain sekä muiden oikeuslähteistä löytyvän materiaalin avulla ¹

Ensisijaisesti opinnäytetyössä on pyritty käyttämään lähteitä, jotka ovat vahvasti velvoittavia. Näitä ovat perustuslaki ja tavallinen lainsäädäntö sekä näiden valtuutuksen nojalla annetut asetukset ja alempitasoiset säädökset sekä maan tavat. Nykyään kuitenkin ne tilanteet, joissa maan tavat voitaisiin nostaa lain tasolle, ovat melko harvinaisia. ²

Toissijaisesti on pyritty käyttämään heikosti velvoittavia lähteitä, joita ovat lainvalmisteluaineisto sekä tuomioistuinten antamat ennakkoratkaisut. Näitä on sovellettu opinnäytetyössäni melko paljon, sillä voimassa oleva lainsäädäntö sekä asetukset eivät kattaneet riittävällä tasolla aiheen avaamista oma-aloitteisen ilmoittamisen suhteen, jonka takia opinnäytetyössä on hyödynnetty juuri näitä toissijaisia lähteitä. Toissijaisten lähteiden avulla on pyritty hahmottamaan rajoja oma-aloitteiselle ilmoittamiselle koskien työtehtävien aikana kohdattuja rikosepäilyjä. Toissijaisten lähteiden avulla työtä on pyritty tuomaan käytännön tasolle.

¹ Hirvonen 2011, s. 22-23

² https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/kotimaiset-oikeuslahteet/Sivut/Yleista-oikeuslahteista-ja-oikeudellisesta-informaatiosta.aspx

Kolmanneksi on käytetty sallittuja oikeuslähteitä, joita ovat lainopillinen kirjallisuus, oikeusjärjestelmäämme lähellä olevat oikeusjärjestykset sekä historiallinen oikeus.³ Sallituista oikeuslähteistä on kuitenkin opinnäytetyössä käytetty ainoastaan lainopillista kirjallisuutta.

2.2 tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyössä tutkimusongelmana on selvittää sekä tulkita oma-aloitteiseen ilmoittamiseen liittyvää voimassa olevaa lainsäädäntöä sekä pohtia, milloin oma-aloitteinen ilmoittaminen on mahdollista. Opinnäytetyössä käsitellään niitä tilanteita oma-aloitteisen ilmoittamisen suhteen, joissa kyseessä on rikosepäily, joka on tullut ensihoitajan tai pelastajan tietoon työtehtävien aikana. Tutkimusongelman tueksi on määritelty tutkimuskysymys, jonka pohjalta on pyritty avaamaan ongelmaa opinnäytetyössä.

1. Milloin ensihoitaja ja pelastaja voivat ilmoittaa poliisille rikosepäilystä, jonka he ovat kohdanneet työtehtäviensä aikana?

Ennen kuin käsitellään tutkimuskysymystä, avataan työn kannalta välttämättömiä käsitteitä. Näitä ovat muun muassa ensihoitajan, pelastajan sekä virkamiehen määritelmät. Sen lisäksi esitellään salassapitoa ja ilmoitusvelvollisuutta koskevaa lainsäädäntöä sekä käsittelen hallituksen esitysten sekä käräjäoikeuden, hovioikeuden ja korkeimman oikeuden päätöksiä pohjalta.

2.3 Aiheen rajaaminen

Ensihoitajia ja pelastajia koskeva lainsäädäntö liittyen salassapitovelvollisuuksiin sekä ilmoitusvelvollisuuksiin on melko vähäistä, joten se jättää useita kysymyksiä avoimiksi etenkin oma-aloitteisen ilmoittamisen kohdalla. On hankalaa määritellä sitä, lukeutuvatko epäilyt rikkeisiin syylistymisestä henkilön salaisuuksiin lukeutuviksi seikoiksi, jotka olisivat tällöin salassa pidettäviä tietoja. Aihe rajautuu käsittelemään ensihoitajia ja

³ Andström 2003, luku oikeuslähteet
<https://www.avoin.helsinki.fi/oppimateriaalit/oikeustiede/materiaali/osa1.html>

pelastajia koskevaa lainsäädäntöä. Pelastajien ja ensihoitajien oma-aloitteista ilmoittamista sekä salassapitoa ohjaa muun muassa pelastuslaki, laki potilaan asemasta ja oikeuksista sekä laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta. Jotta aihe kattaa oma-aloitteisen ilmoittamisen mahdollisuutta riittävän laajasti, käsitellään opinnäytetyössä lainsäädäntöä oma-aloitteisen ilmoittamisen ympärillä. Opinnäytetyössä käsitellään nimenomaisesti niiden rikosepäilyjen ilmoittamista, jotka on havaittu työtehtävien aikana. On tärkeää hahmottaa salassapidon ja vaitiolovelvollisuuden rajat sekä tiedostaa, milloin on velvollisuus ilmoittaa rikosepäilystä poliisille. Opinnäytetyö on rajattu niin, että se kattaisi tiedot ensihoitajien ja pelastajien työympäristössä. Ulkopuolelle on jätetty pelastuksen puolella muun muassa vapaapalokuntalaiset. Ensihoidon puolella ulkopuolelle rajautuu muun muassa ensihoidon ensihoitolääkäri. Opinnäytetyössä käsitellään myös ensihoitajien ja pelastajien virka-asemaa.

3. MÄÄRITELMÄT

Tässä kappaleessa avaan opinnäytetyöni kannalta välttämättömiä määritelmiä.

3.1 Ensihoitaja

Ensihoitajan työtehtäviä voi hoitaa tutkinnon suorittanut henkilö, joka on laillistettu Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran toimesta terveydenhuollon ammattihenkilöksi. Ensihoidossa työskentelee perus- ja hoitotason ensihoitajia. Heidän koulutusvaatimuksensa ja hoitovelvoitteensa ovat erilaiset.⁴

Hoitotason ensihoitajan kelpoisuusvaatimukset:

1. Ensihoitaja AMK –tutkinnon suorittanut henkilö. Tutkinnon laajuus on 240 opintopistettä. Koska ensihoitajan ammattinimikettä ei ole laillistettu, Valvira rekisteröi ensihoitaja AMK –tutkinnon suorittaneen terveydenhuollon ammattirekisteriin nimikkeellä sairaanhoitaja. Ensihoitaja AMK –tutkinto antaa pätevyyden työskennellä myös sairaanhoitajana.
2. Sairanhoitaja AMK –tutkinto, jonka laajuus on 210 opintopistettä. Sen lisäksi tulee olla suoritettuna 30 opintopisteen laajuinen ensihoitoon suuntaava opintokokonaisuus sellaisessa ammattikorkeakoulussa, jossa on ensihoidon koulutusohjelma opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen mukaisesti.
3. Sairanhoitaja- tai lähihoitajatutkinnon suorittanut henkilö, joka on työskennellyt hoitotason ensihoitajana, kun sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalvelusta on astunut voimaan 6.4.2011 ja jolla on riittävä ensihoidon osaaminen ja kokemus, voi edelleen toimia hoitotason ensihoitajana.⁵

⁴ Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/949

⁵ Valvira: valtakunnallinen selvitys ensihoidosta

Hoitotason ensihoitajan pätevyys antaa oikeudet toimia myös perustason ensihoitajan tehtävissä.⁶

Perustason ensihoitajan kelpoisuusvaatimukset:

1. Lähihoitajatutkinnon suorittanut henkilö, jolla on ensihoitoon suuntautuva koulutus ja joka on rekisteröity Valviran terveydenhuollon ammattirekisteriin.
2. Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö.
3. Pelastajatutkinnon tai sitä vastaavan aikaisemman tutkinnon suorittanut henkilö.⁷

Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto Valvira laillistaa ne henkilöt, jotka ovat suorittaneet tutkinnon ensihoidon (AMK) -tutkinnon. Koska ensihoitajan ammattinimikettä ei ole laillistettu, ensihoitaja laillistetaan terveydenhuollon ammattihenkilöksi sairaanhoitajana.⁸

Koulutus täyttää Euroopan unionin direktiivin (2013/55/EU) vaatimukset ammattipätevyyden tunnustamisesta.⁹

Ensihoitajan AMK koulutusohjelma antaa pätevyyden myös sairaanhoitajana toimimiseen. Ensihoitaja voi työskennellä teho-osastolla, sairaankuljetuksessa, päivystyspoliklinikalla tai ensihoidon asiantuntijana hätäkeskuksessa.¹⁰

⁶ Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalvelusta 8§

⁷ Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalvelusta 8§

⁸ Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/949

⁹ <http://www.tamk.fi/ensihoitaja-paiva#Pätevyys>

¹⁰ <https://www.xamk.fi/koulutukset/ensihoitaja-amk/>

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoidosta määrittää 8§:ssä, että ensihoitopalveluiden yksiköihin kuuluu ambulanssien lisäksi myös esimerkiksi johto- ja lääkäriautot. Ensivasteyksiköt ovat joko perustason tai hoitotason yksiköitä.

Ambulansseissa työskentelee sekä perustason että hoitotason ensihoitajia. Perustason ensihoidon yksikössä ainakin toisen ensihoitajan tulee olla terveydenhuollon ammattihenkilö, joka on saanut ensihoitoon suuntaavan koulutuksen. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994) määrittää terveydenhuollon ammattihenkilön. Toinen ensihoitajan tulee olla terveydenhuollon ammattihenkilö tai vaihtoehtoisesti tämän tulee olla suorittanut pelastajatutkinnon tai vaihtoehtoisesti sitä vastaavan aikaisemman tutkinnon. Myös perustason ensihoitoyksikön voi muodostaa kaksi ensihoitajaa, jotka ovat suorittaneet pelastajatutkinnon. Tämä kuitenkin edellyttää, että he ovat toimineet säännöllisesti perustason ensihoidon tehtävissä ennen ensihoitoasetuksen voimaantuloa.¹¹

Hoitotason ensihoidon yksikössä vähintään toisen ensihoitajan on oltava ensihoidon AMK-tutkinnon suorittanut tai vaihtoehtoisesti Valviran laillistama sairaanhoitaja, joka on suorittanut 30 opintopisteen laajuisen opintokokonaisuuden, joka on ensihoitoon suuntaava. Koulutus on oltava käyty sellaisessa oppilaitoksessa, jossa on opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen mukaisesti ensihoidon koulutusohjelma. Toisen ensihoitajan on oltava vähintään terveydenhuollon ammattihenkilö tai henkilö, joka on suorittanut pelastajatutkinnon tai vaihtoehtoisesti suorittanut sitä vastaavan aikaisemman tutkinnon.¹²

Ensihoitopalvelun järjestävät sairaanhoitopiirit. Sairaanhoitopiirit voivat järjestää toiminnan itse tai vaihtoehtoisesti pelastustoimen tai toisen sairaanhoitopiirin kanssa yhdessä. Palvelut on myös mahdollista ostaa muulta palveluntuottajalta, kuten yksityisiltä yrityksiltä.

Valvira tai aluehallintoviranomainen myöntää luvat sairaankuljetustoiminnalle. Lisäksi

¹¹ Valvira: valtakunnallinen selvitys ensihoidosta

¹² Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalvelusta 8§

Suomessa on viisi erityisvastuualuetta, jotka toimivat yliopistosairaalan alaisuudessa. Nämä viisi erityisvastuualuetta järjestävät tietyt erikoissairaanhoidon palvelut.¹³

3.2 Terveystenhuollon ammattihenkilö

Salassapitosäännösten kannalta on merkittävää tietää, kuka on terveydenhuollon ammattihenkilö. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994) 1 luvun 2§ määrittelee sen näin:

- 1) henkilöä, joka tämän lain nojalla on saanut ammatinharjoittamisoikeuden (laillistettu ammattihenkilö) tai ammatinharjoittamisluvan (luvan saanut ammattihenkilö); sekä*
- 2) henkilöä, jolla tämän lain nojalla on oikeus käyttää valtioneuvoston asetuksella säädettyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä (nimikesuojattu ammattihenkilö). (7.12.2007/1200)¹⁴*

Asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä määrittää ensimmäisessä pykälässä, että nimikesuojattuja ammattihenkilön ammattinimikkeitä ovat Terveystenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 2§ 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetut: apuvälineteknikko, jalkaterapeutti, koulutettu hieroja, kiropraktikko, naprapaatti, osteopaatti, lähihoitaja, psykoterapeutti, sairaalafyysikko, sairaalageneetikko, sairaalakemisti, sairaalamikrobiologi sekä sairaalasolubiologi.¹⁵

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ylläpitämässä luettelossa on terveydenhuollon ammattihenkilöinä lueteltu muun muassa lääkäri, hammaslääkäri, kätilö, sairaanhoitaja, terveydenhoitaja, toimintaterapeutti ym. Nimikesuojattuja ammattinimikkeitä on mm. lähihoitaja. Edellä mainitun lain mukaan myös muu henkilö, jolla on riittävä kokemus, voi toimia nimikesuojatun terveydenhuollon ammattihenkilön tehtävissä.

¹³ Sosiaali- ja terveysministeriö <http://stm.fi/ensihoito>

¹⁴ Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 3 luku 17§

¹⁵ Asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä 1§

Ensihoitaja ei kuulu laillistettaviin tai nimikesuojattaviin ammatteihin Suomessa, eikä Valvira merkitse ensihoitajia terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin. Ensihoitajat löytyvät rekisteristä sairaanhoitajan ammattinimikkeellä.¹⁶

3.3 Pelastaja

Pelastuslaki määrittää pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen henkilön kelpoisuusvaatimukset. Miehistöön kuuluvan henkilön vaatimuksina on:

1. Henkilö on suorittanut pelastuslain 55§:ssä tarkoitetussa oppilaitoksessa miehistötutkinnon pelastajalinjalla.
2. Henkilö on suorittanut tehtävää vastaavan miehistön kelpoisuuden tuottaneen aikaisemman tutkinnon pelastusalan oppilaitoksessa.

Laki pelastusopistosta määrittelee pelastajan opintojen laajuudeksi vähintään 90 opintopistettä.¹⁷

Jos henkilö kuuluu alipäällystään, on tämän ollut suoritettava pelastuslain 55§:ssä tarkoitetussa oppilaitoksessa alipäällystötutkinto. Vaihtoehtoisesti henkilön on oltava suorittanut päällystön kelpoisuuden antavan tutkinnon tai alipäällystön kelpoisuuden antavan aikaisemman tutkinnon pelastusalan oppilaitoksessa.

Päällystään kuuluvan henkilön tulee olla suorittanut Pelastusopiston ja Savonia-ammattikorkeakoulun yhteistyössä toteuttaman palopäällystön koulutusohjelman, jonka lisäksi on täytynyt suorittaa koulutukseen sisältyvän insinööri (AMK) -tutkinnon tai päällystön kelpoisuuden tuottaneen aikaisemman tutkinnon pelastusalan oppilaitoksessa.¹⁸

¹⁶ Ensihoitajan ammattipätevyyden tunnustamisesta:
http://www.valvira.fi/terveydenhuolto/ammattioikeudet/hakemusohjeet/eu_eta-valtioissa_koulutetut/ensihoitajan-ammattipatevyyden-tunnustaminen

¹⁷ Opintojen laajuus: Laki pelastusopistosta 3 luku 14§

¹⁸ Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 6§

Pelastusopistossa annettava ammatillinen peruskoulutus on pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan ammatillisiin tutkintoihin johtavaa koulutusta. Koulutusohjelmista ja niissä suoritettavista tutkinnoista säädetään valtioneuvoston asetuksella.¹⁹

Pelastajatutkinnon voi suorittaa Kuopiossa Pelastusopistossa tai Helsingissä kaupungin pelastuskoulussa. Pelastajantutkinto antaa kelpoisuuden toimia palomiehen sekä perustason ensihoitajan työtehtävissä. Pelastajan tutkinto kestää puolitoista vuotta ja on laajuudeltaan 90 opintopistettä.²⁰

Palomies-nimikettä käytetään usein väärin. Mediassa käsitettä sotkee se, että palomiehistä puhutaan myös tarkoittaessa vapaapalokuntalaisia, jotka toimivat palokuntalaisina ja sammutusmiehinä.

Pelastustoimessa joko työsopimussuhteessa tai vapaapalokuntalaisen sopimuksella sivutoimisesti työskentelevän palokuntalaisen koulutustausta saattaa vaihdella muutamasta kymmenestä tunnista satoihin tunteihin. Palokuntalaisilta ei vaadita, että he ovat suorittaneet ammattitutkinnon, minkä vuoksi palokuntalainen ei voi työskennellä palomiehen virassa.

Pelastajat toimivat joko palomiehen työtehtävissä tai ambulanssissa ollessaan perus- tai hoitotason ensihoitajina koulutustasonsa mukaan. Pelkkä pelastajaopintojen suorittaminen valmistaa kuitenkin perustason ensihoitajan pätevyyteen. Ennen palomiehet ovat toimineet sairaankuljettajan roolissa. Tämä nimike on kuitenkin poistunut, minkä vuoksi pelastusopistosta valmistuneet työskentelevät ambulanssissa ollessaan perustason ensihoitajina.

Pelastuslaitoksissa pelastustoimen operatiivista työtä tekee noin 3500 päätoimista henkilöä. Palomiesten lisäksi pelastuslaitoksissa työskentelee operatiivisissa tehtävissä

¹⁹ Laki pelastusopistosta 3 luku 11 §

²⁰ <https://www.pelastusopisto.fi/tutkinnot/>

ylipalomiehiä, paloesimiehiä, palomestareita sekä laitoskohtaisesti muita ammattilaisia, kuten asemamestareita²¹

3.4 Virkamies

Rikoslain 40 luvun 11§:ssä määritellään rikoslaissa tarkoitettu virkamies, julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, julkisyhteisön työntekijä, ulkomainen virkamies, julkista valtaa käyttävä henkilö sekä ulkomaisen parlamentin jäsen. Opinnäytetyön kannalta tulee tietää virkamiehen, julkisyhteisön työntekijän sekä julkista valtaa käyttävän henkilön määritelmät. Rikoslain 40 luvun 11§ määritelmät:

*1) **virkamiehellä** henkilöä, joka on virka- tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa valtioon, kuntaan taikka kuntayhtymään tai muuhun kuntien julkisoikeudelliseen yhteistoimintaelimeen, eduskuntaan, valtion liikelaitokseen taikka evankelisluterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseen kirkkokuntaan tai sen seurakuntaan tai seurakuntien yhteistoimintaelimeen, Ahvenanmaan maakuntaan, Suomen Pankkiin, Kansaneläkelaitokseen, Työterveyslaitokseen, kunnalliseen eläkelaitokseen, Kuntien takauskeskukseen tai kunnalliseen työmarkkinalaitokseen;*

*3) **julkisyhteisön työntekijällä henkilöllä**, joka on työsopimussuhteessa 1 kohdassa mainittuun julkisyhteisöön tai laitokseen taikka yliopistoon; (24.7.2009/562)*

5) **julkista valtaa käyttävällä henkilöllä**
a) sitä, jonka tehtäviin lain tai asetuksen nojalla kuuluu antaa toista velvoittava määräys tai päättää toisen edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta taikka joka lain tai asetuksen nojalla tehtävässään tosiasiallisesti puuttuu toisen etuun tai oikeuteen, sekä

b) sitä, jonka lain tai asetuksen nojalla taikka viranomaiselta lain tai asetuksen nojalla saadun toimeksiannon perusteella kuuluu osallistua a kohdassa tarkoitetun päätöksen valmisteluun tekemällä päätösesitys tai -ehdotus, laatimalla selvitys tai suunnitelma, ottamalla näyte tai suorittamalla tarkastus taikka muulla vastaavalla tavalla.²²

Virkamiehenä pidetään lähtökohtaisesti sellaista henkilöä, joka hoitaa tehtäviä, joissa käytetään julkista valtaa, eli puututaan ihmisten perusoikeuksiin. Tämä tulee ottaa huomioon epäselvissä tilanteissa, esimerkiksi silloin, kun sairaanhoitajat ovat työsuhteessa kuntaan tai valtioon ja joudutaan miettimään, voidaanko sairaanhoitajaa pitää virkamiehenä. Tällöin tarkastellaan sitä seikkaa käyttääkö sairaanhoitaja työtehtäviensä hoitamisessa julkista valtaa.

²¹ http://www.palomiesliitto.fi/fi/palomiesliitto/viestinta/perustietoa_medialle/palomiehen_ammattinimike

²² Rikoslaki 40:11 § (12.7.2002/604)

Suomen palomiesliiton mukaan pelastajatutkinnon suorittaneet palomiehet nimitetään pääsääntöisesti virkaan, jolloin puhutaan viranhaltijasta. Jos palomies on virkasuhteessa, voidaan tätä näin ollen pitää rikoslain 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettuna virkamiehenä.²³

Aluepelastuslaitoksilla työskentelevät palomiehet ovat virkasuhteessa kaupunkiin, jolloin nämä lasketaan virkamiehiksi. Kiistelyn kohteena ovat olleet kuitenkin tilanteet, jolloin palomiehet hoitavat työtehtäviään perustason ensihoitajina ambulanssissa. Vaikka palomies voitaisiin määrittää rikoslain 40 luvun 11 §:ssä tarkoitetuksi virkamieheksi, ei käräjäoikeuden antamien ratkaisujen mukaan ensihoitajien ja pelastajien työtehtävät ole sellaisia, että niitä voitaisiin pitää julkisen vallan käyttönä. Huomioitavana päätös, jossa ensihoitajaa pahoinpidellyt mies on tuomittu virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen sijaan perusmuotoisesta pahoinpitelystä. Päätöstä käsitellään tämän otsikon alla alempana.

Korkeimman oikeuden ratkaisussa 2008:78, jossa asiakas oli uhannut käyttää väkivaltaa terveyskeskuksen lääkäriin, jotta tämä uusisi asiakkaan lääkemääräyksen, käsiteltiin sitä, lukeutuuko terveyskeskuslääkärin lääkemääräyksen antaminen julkisen vallan käyttöä sisältäväksi toimeksi. Ratkaisussa käsiteltiin muun muassa sitä, mitä julkisella valtaa käyttävällä henkilöllä tarkoitetaan sekä millaiset työtehtävät sisältävät julkisen vallan käyttöä.²⁴

Kun rikoslain mukaisia virkarikoksia koskevaa, 1.10.2002 voimaan tullutta, lainsäädäntöä muutettiin, tuli mukaan erikseen määritelmät siitä, mitä virkamiehellä sekä julkista valtaa käyttävällä henkilöllä tarkoitetaan. Samalla rikoslain säännöksiä koskien rikoslain 16 luvun 1-3 §:ssä olevien rikostunnusmerkistöjen soveltumisalaa tarkennettiin ottamalla rikoslain 16 luvun 20 §:ään muutos, jonka mukaan virkamieheksi rinnastetaan myös eräät muut henkilöryhmät, kuten henkilöt, jotka käyttävät työtehtävissään julkista valtaa.

Rikoslain 40 luvun 11 §:ssä kohdassa 5 julkista valtaa käyttävä henkilö tarkoittaa sellaista henkilöä:

1. Jonka tehtäviin kuuluu lain tai asetuksen nojalla antaa toista velvoittava määräys.

²³ http://www.palomiesliitto.fi/fi/palomiesliitto/viestinta/perustietoa_medialle/palomiehen_ammattinimike

²⁴ KKO 2008: 78

2. Jonka tehtäviin kuuluu päättää toisen edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta.
3. Joka lain tai asetuksen nojalla tehtävässään tosiasiallisesti puuttuu toisen etuun tai oikeuteen tai velvollisuuteen.
4. Joka viranomaiselta lain tai asetuksen nojalla saadun toimeksiannon perusteella osallistuu edellä tarkoitetun päätöksen valmisteluun säännöksessä kuvatun tavoin.²⁵

Julkisen vallan käyttöä sisältävät virkatoimet voivat olla päätösten tekemistä, joilla asetetaan oikeudellisia sääntöjä ja sovelletaan niitä yksittäistapauksissa. Tällaisia päätöksiä voi olla esimerkiksi tuomioistuinten lainkäyttö, rikosten esitutkinta ja poliisitutkinta sekä sellaiset toimet, joilla puututaan toisen etuihin, oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Edellä mainittujen ohella suojelun piiriin kuuluu myös sellainen tosiasiallinen julkisen vallan käyttäminen, johon sisältyy mahdollisuus puuttua toisen etuihin, oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Tällainen toimi voi olla lainvalmisteluasiakirjoissa esimerkkeinä mainittu poliisin suorittama valvonta ja järjestyksenpito

Hallituksen esityksessä 6/1997 koskien hallituksen esitystä eduskunnalle oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi, tuodaan esille kuitenkin seikka, ettei kaikki virkamiesten toimintaa lähtökohtaisesti pidetä julkisen vallan käyttämisenä. Tällaisesta tosiasiallisesta toiminnasta on annettu esimerkkeinä muun muassa virkaan kuuluvat tutkimus-, opetus- ja koulutustehtävät sekä potilaan hoitaminen julkisyhteisön ylläpitämässä sairaalassa. Tällaisiin tehtäviin saattaa kuitenkin kuulua sellaisia tehtäviä, joita voidaan pitää julkisen vallan käyttönä. Tällaisia julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voivat olla muun muassa opetustoimessa opintosuoritusten arvostelu ja kurinpitovaltuuksien käyttö.²⁶

Hallituksen esityksessä 185/1991 laiksi potilaan asemasta ja oikeuksista tuodaan esille, ettei terveydenhuollossa yleensä ole kysymys hallintotoiminnasta ja hallintopäätöksistä,

²⁵ Rikoslaki 40:11 §

²⁶ HE 6/1997 vp

vaan terveydenhuollon suorittamista tosiasiallisista toimenpiteistä. Asia on eri, jos on kysymys potilaan tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämisestä.²⁷

Korkeimman oikeuden päätöksessä KKO 2008:78 koskien virkamiehen väkivaltaista vastustamista ja julkisen vallan käyttöä, on otettu kantaa, käyttääkö virkamiehenä toimiva lääkäri työtehtäviään hoitaessa julkista valtaa. Päätöksessä on otettu kantaa hallituksen esitykseen 6/1997, jonka mukaan terveydenhuollossa ei yleensä ole kysymys julkisen vallan käytöstä. Päätöksessä on otettu kantaa tapaukseen, jossa vastaaja on pyytänyt lääkäriä uusimaan hänen lääkemääräyksensä ja on tilanteessa uhannut käyttää väkivaltaa, jotta lääkäri uusisi lääkemääräyksen. Korkein oikeus ei kuitenkaan ole pitänyt lääkemääräyksen antamista julkisen vallan käyttöä sisältävänä toimena, jonka takia vastaaja ei menettelyllään ole syyllistynyt virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen.²⁸

Helsingin käräjäoikeus on ottanut kantaa tapaukseen, jossa Saku Kaipainen on työskennellyt Helsingin pelastuslaitoksella sairaankuljetustehtävissä. Kaipainen oli ollut suorittamassa tehtäviinsä kuuluvaa virkatointia, josta hän ei ollut voinut kieltäytyä. Tilanteeseen oli tullut ulkopuolinen henkilö, jonka poikaa Kaipainen ja hänen työparinsa olivat hoitaneet. Kaipainen oli käskenyt henkilöä poistumaan, mutta tämä ei ollut noudattanut Kaipaisen antamia käskyjä ja oli lyönyt Kaipaista pään alueelle sekä käynyt Kaipaisen kaulaan kiinni.

Kaipainen vaati, että vastaaja tuomitaan ensisijaisesti rangaistukseen virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta ja toissijaisesti syyttäjän syytteen mukaisesta pahoinpitelystä.

Syyttäjä on pääistuntokäsittelyssä yhtynyt asianomistaja Kaipaisen esittämään rangaistusvaatimukseen virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta. Tämän lisäksi syyttäjä vaatii vastaajalle rangaistusta pahoinpitelystä alkuperäisen syytteen mukaisesti, sillä perusmuotoinen pahoinpitely ei sisälly virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen, toisin kuin lievä pahoinpitely. Täten perusmuotoinen pahoinpitely on erikseen rangaistava.

²⁷ HE 185/1991 vp

²⁸ KKO 2008:78

Helsingin käräjäoikeus yhtyi Kaipiaisen esitykseen siitä, että hän on ollut ensihoidon työtehtäviä hoitaessaan rikoslain 40 luvun 11§:n mukainen virkamies. Käräjäoikeus oli kuitenkin nostanut esille, että hallituksen esityksessä 6/1997 vp koskien oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvien rikosten säännösten muuttamisesta on huomautettu, että kaikkea virkamiesten toimintaa *ei voida pitää* julkisen vallan käyttönä. Esimerkkeinä tällaisista virkamiehen muunlaisesta tosiasiallisesta toiminnasta oli mainittu virkaan kuuluvat tutkimus- , sekä koulutustehtävät sekä *potilaan hoitaminen* julkisyhteisön ylläpitämässä sairaalassa.²⁹ Huomioitavana ratkaisussa on se, että potilasta ei kyseisessä tapauksessa ole hoidettu julkisyhteisön pitämässä sairaalassa, vaan Helsingissä ravintolan edustalla.

Hallituksen esityksessä 185/1991 koskien potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa lain säännöksistä tuodaan esille, että terveyden huollossa ei ole yleensä kysymys hallintotoiminnasta ja hallintopäätöksistä, vaan terveydenhuoltohenkilöstön suorittamista tosiasiallisista toimenpiteistä.³⁰ Näin ollen vaikka Kaipiaisen on ollut virkamiesasemassa, ei Kaipiaisen suorittama työtehtävä ole sisältänyt julkisen vallan käyttöä, joten vastaajan tekemää pahoinpitelyä Kaipiaista kohtaan ei täten ole voitu pitää virkamiehen väkivaltaisena vastustamisena. Vastaaja tuomittiin asiassa pahoinpitelystä, jossa Kaipiaisen oli asianomistajana.

Kaipainen valitti tuomiosta Helsingin hovioikeuteen, mutta hovioikeus piti Helsingin käräjäoikeuden antaman päätöksen voimassa.

Opinnäytetyötä varten tärkeää oli käräjäoikeuden antama lausunto siitä, että Kaipiaista on pidetty virkamiehen asemassa hoitaessaan annettua työtehtävää.

Pirkanmaan käräjäoikeus on ottanut kantaa tilanteeseen, jossa kahta Tampereen aluepelastuslaitoksen palomiehen virassa ollutta palomiestä syytetään tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta. Palomiehet ovat tilanteessa toimineet ensihoitajina sairaankuljetustehtävällä. Tehtävällä on hoidettu rintakipupotilasta pienen riskin kiireellisyysluokalla. Potilas on kuljetettu Hatanpään sairaalaan, jossa potilaalla oli todettu

²⁹ HE 6/1997 vp

³⁰ HE 185/1991

sydäninfarkti ja hänet oli toimitettu Tampereen yliopistolliseen sairaalaan (TAYS) päivystykseen, jossa hänelle oli tehty sydänoperaatio. Potilas oli menehtynyt sairaalassa muutamaa päivää myöhemmin. Ensihoitajien mukaan potilas oli ollut hyvin epätyypillinen sydäninfarktipotilas nuoren ikänsä ja oireidensa puolesta, minkä vuoksi tämä oli kuljetettu TAYS:n sijasta Hatanpäälle. Potilaan peruselintoiminnot olivat hyvät eikä potilaalla ollut mitään oireita, jotka olisivat viitanneet sydäninfarktiin. Ensihoitajat eivät olleet voineet kuvitella, että kyse on sydäninfarktista, jonka takia potilaalta ei otettu EKG:tä eli sydänfilmiä, josta olisi sydäninfarktin havaita. Tästä syystä molemmat ensihoitajat tuomittiin Pirkanmaan käräjäoikeuden päätöksellä tuottamukselliseen virkavelvollisuuden rikkomiseen.³¹

Asia vietiin eteenpäin Turun hovioikeuteen, mutta hovioikeuden ratkaisuna oli, ettei ollut perusteita arvioida asiaa syyksi lukemisen osalta toisin kuin käräjäoikeus.³²

Se miksi halusin ottaa tapauksen mukaan opinnäytetyöhöni, oli se ristiriita, että tässä tapauksessa potilaan hoitaminen oli laskettu virkatoimeksi, toisin kuin Helsingin käräjäoikeuden päätöksessä. Hallituksen esityksessä 6/1997 vp koskien oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvien rikosten säännösten muuttamisesta on otettu tähän kantaa. Esityksen mukaan potilaan hoitaminen ei ole sellaista toimintaa, jota voitaisiin pitää julkisen vallan käyttönä. Helsingin käräjäoikeuden antamassa ratkaisussa potilasta hoitanutta ensihoitajaa oli pahoinpidelty potilaan isän toimesta. Ensihoitaja oli käskennyt potilaan isää poistumaan kauemmas, jonka jälkeen tämä oli lyönyt ensihoitajaa ja käynyt tämän kaulaan kiinni. Helsingin käräjäoikeuden mukaan potilaan hoitamista ei laskettu tilanteeksi, jossa käytettiin julkista valtaa, jolloin kyse oli perusmuotoisesta pahoinpitelystä virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen sijaan. Pirkanmaan käräjäoikeuden ratkaisussa taas potilasta hoitaneet ensihoitajat tuomittiin tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta sakkoon.

Selvää on kuitenkin se seikka, että Tampereen aluepelastuslaitoksen virassa olleet palomiehet, jotka ovat toimineet ensihoitajina sairaankuljetustehtävällä, on laskettu

³¹ Pirkanmaan käräjäoikeus R 11/2604

³² Turun hovioikeus R 11/2335

virkamieheksi. On huomionarvoinen seikka, että tämä on ollut yhtenevä niin Pirkanmaan käräjäoikeuden päätöksessä kuin Helsingin käräjäoikeuden päätöksessäkin.

3.5 Yksityiselämän suoja

Perustuslain 2 luvun 10§:ssä pykälässä säädetään yksityiselämän suojasta. Pykälän mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton.

Lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Lailla voidaan säätää lisäksi välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä ja turvallisuustarkastuksessa sekä vapaudenmenetyksen aikana.³³

Euroopan ihmisoikeussopimus säätelee yksityis-, perhe-elämän, kotiin ja kirjeenvaihtoon kohdistuvaa kunnioitusta seuraavasti:

1. Jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta.
2. Viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi kun laki sen sallii ja se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.³⁴

3.6 Yksityisen henkilön ja perheen sisäiset salaisuudet

Laissa terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994) 17§:ssä puhutaan yksityisen tai perheen sisäisistä salaisuuksista, joista terveydenhuollon ammattihenkilö ei saa luvatta ilmaista _____ sivulliselle _____ henkilölle.

³³ Perustuslaki 2 luku 10§

³⁴ Euroopan ihmisoikeussopimus 8 artikla

Pykälä koskee salaisuuksia, joita terveydenhuollon ammattihenkilö on saanut tietoonsa hoitaessaan työtehtäviään. Salassapitovelvollisuus säilyy myös sen jälkeen, kun henkilö lopettaa työskentelyn terveydenhuollon tehtävissä, joissa on salaisuuden saanut tietoonsa.³⁵

Laki ei kuitenkaan määritä sitä, mitä yksityisen tai perheen salaisuudella tarkoitetaan. Lain esitöissä ei myöskään oteta kantaa tähän. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14§:n mukaan

*"Lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tai sen nojalla annetussa asetuksessa tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö ei saa todistaa henkilön tai hänen perheensä terveydentilaa koskevasta arkaluonteisesta tiedosta tai muusta henkilön tai perheen salaisuudesta, josta hän asemansa tai tehtävänsä perusteella on saanut tiedon, ellei se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, suostu todistamiseen."*³⁶

Tämän lisäksi Hallituksen esityksessä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun ja siihen liittyvän todistelua yleisissä tuomioistuimissa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (HE 46/2014 vp.) käsitellään asioita, jotka kuuluvat yksityisyyden suojan ydinalueelle. Näitä ovat potilaan terveydentilaa koskevat tiedot. Hallituksen esityksen mukaan on huomioitava se seikka, että potilaan tulee saada tarvittavaa hoitoa pelkäämättä häntä koskevien tietojen ilmitulemista.

Hallituksen esityksessä määritellään, että henkilön "muu salaisuus" voisi tarkoittaa esimerkiksi perheenjäsenten terveydentilaan, yksityiselämään, sosiaali- tai lapsenhuoltoon liittyviä tai muuten arkaluonteisia tietoja.³⁷

Väestöliitto on myös ottanut kantaa, mitä yksityisen henkilön tai perheen sisäisillä salaisuuksilla voitaisiin mahdollisesti tarkoittaa. Väestöliitto luettelee kolme erityyppistä perheen sisäistä salaisuutta. Näitä ovat positiiviset, myrkylliset sekä vaaralliset salaisuudet.

Positiivisilla salaisuuksilla tarkoitetaan mielihyvää sekä iloa tuottavia salaisuuksia. Näitä voivat olla muun muassa iloiset perhetapahtumat, lottovoitto tai perheen jäsenen uusi

³⁵ Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 17§ (559/1994)

³⁶ Oikeudenkäymiskaari 17 luku 14§

³⁷ HE 46/2014 vp.

työpaikka. Vaikka salaisuudet ovat iloisia, koskee terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 17§:n salassapitovelvollisuus yhtälailla myös näitä asioita.

Väestöliiton mukaan vaarallisia perhesalaisuuksia voi olla esimerkiksi perheväkivaltaan tai lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvät teot. Vaaralliset salaisuudet voivat liittyä vakaviin tai traumaattisiin asioihin. Väestöliiton mukaan myös näissä salaisuuksissa pätee salassapitovelvollisuus.

Väestöliitto mainitsee myös myrkylliset salaisuudet, joilla tarkoitetaan tekijöitä, jotka voivat pitkällä aikavälillä olla omiaan aiheuttamaan perheen sisäisiä myyttejä ja tabuja. Koska salaisuuksilla yritetään peittää tai kieltää totuutta, hämärtyy usein todellisuudentaju asian oikeasta tilasta.

Oli kyse sitten positiivisesta, vaarallisesta tai myrkyllisestä perheen sisäisestä salaisuudesta, pätee kaikkiin sama salassapitovelvollisuus. Näistä asioista voidaan puhua ulkopuoliselle ainoastaan asianosaisen suostumuksella. On kuitenkin huomioitava, että jos asia koskee esimerkiksi molempia parisuhteen osapuolia, on molemmilta oltava suostumus ja heidän molempien on sallittava asian välittäminen sivulliselle. Toinen osapuoli ei yksin voi päättää itseään koskevan salaisuuden kertomista sivulliselle, sillä tiedon paljastaminen koskee myös toista osapuolta.³⁸

Henkilökohtaisilla olosuhteilla voidaan tarkoittaa esimerkiksi henkilötietolain mukaisia arkaluonteisia tietoja. Jotta arkaluonteisten tietojen määritelmä avautuisi, on opinnäytetyössä avattu henkilötietolain pykälää, jossa käsitellään arkaluontoisten tietojen käsittelykieltoja. Pykälä avaa arkaluonteisten tietojen määritelmää, joten se on omiaan kertomaan, mitä arkaluonteisilla tiedoilla tarkoitetaan. Henkilötietolain mukaan arkaluonteisina tietoina pidetään henkilötietoja, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan:

1) rotua tai etnistä alkuperää;

³⁸ Väestöliitto:

http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhdeesta/tietoa_parisuhdeammattilaisille/asiakastyon_lakitietoa/perhesalaisuudet/

- 2) henkilön yhteiskunnallista, poliittista tai uskonnollista vakaumusta tai ammattiliittoon kuulumista;
- 3) rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta;
- 4) henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia;
- 5) henkilön seksuaalista suuntautumista tai käyttäytymistä; taikka
- 6) henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia.³⁹

³⁹ Henkilötietolaki 3 luku 10§

4. SALASSAPITO, TIEDONSAANTI JA HENKILÖREKISTERIT

Opinnäytetyössä on käsitelty erityisesti oma-aloitteiseen ilmoittamiseen liittyviä säännöksiä sekä siihen vaikuttavia seikkoja. Tässä osiossa läpikäydään salassapitovelvollisuuksista säädettyjä lakeja niin ensihoitajien, pelastajien kuin virkamiestenkin osalta. Lait antavat pohjaa siitä, mitkä asiat kuuluvat salassapidon ja vaitiolovelvollisuuden piiriin, ja joita ei saa poliisin tietoon ilmoittaa ilman poliisin tietopyyntöä tai muuta lakiperustetta.

4.1 Terveysthuollon ammattihenkilön salassapitovelvollisuus

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 3 luvun 17§:ssä mainitaan, että terveydenhuollon ammattihenkilö ei saa sivulliselle luvatta ilmaista yksityisen henkilön tai perheen salaisuutta, josta hän asemansa tai tehtävänsä perusteella on saanut tiedon. Salassapitovelvollisuus säilyy ammatinharjoittamisen päättymisen jälkeen.⁴⁰

Terveysthuollon ammattihenkilöistä säädetyn lain 3 luvun 161:ssä säädetään potilasasiakirjojen laatimisesta, säilyttämisestä sekä niihin sisältyvien tietojen salassapidosta. 16§:n mukaan:

*Terveysthuollon ammattihenkilön velvollisuudesta laatia ja säilyttää potilasasiakirjat sekä pitää salassa niihin sisältyvät tiedot on voimassa, mitä potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (785/92) säädetään.*⁴¹

Terveysthuollon ammattihenkilön salassapitovelvollisuus koskee myös harjoittelijoita ja muita kyseessä olevissa tehtävissä väliaikaisesti toimivia. Salassapitovelvollisuus on voimassa työ- tai virkasuhteen aikana että sen jälkeen.

⁴⁰ Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 3 luku 17§

⁴¹ Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 3 luku 16§

4.2 Laki yksityisestä terveydenhuollosta

On huomioitavaa, että ensihoidon työntekijät toimivat joko kunnallisella puolella tai vaihtoehtoisesti yksityisellä puolella. Vaitiolovelvollisuus on täysin sama, mutta sitä määrittää eri pykälät. Yksityisen puolen ensihoitajat operoivat tällöin yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain perusteella ja vaitiolovelvollisuutta määrittää samaisen lain 2 luvun 11§ seuraavasti:

Palvelujen tuottajan palveluksessa olevat sekä muut sen tehtäviä suorittavat tai sen tiloissa työskentelevät eivät saa luvatta ilmaista mitä he asemansa, tehtävänsä tai työnsä vuoksi ovat saaneet tietää toisen terveydentilasta, sairaudesta tai vammaisuudesta taikka häneen kohdistuvista toimenpiteistä tai muista vastaavista seikoista. Vaitiolovelvollisuus säilyy palvelussuhteen tai tehtävän päättymisen jälkeen.⁴²

4.3 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 23§ määrittää viranomaisten vaitiolovelvollisuutta ja hyväksikäyttökieltoa seuraavasti:

Viranomaisen palveluksessa oleva samoin kuin luottamustehtävää hoitava ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, eikä muutakaan viranomaisessa toimiessaan tietoonsa saamaa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun toiminta viranomaisessa tai tehtävän hoitaminen viranomaisen lukuun on päättynyt.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös sitä, joka harjoittelijana tai muutoin toimii viranomaisessa taikka viranomaisen toimeksiannosta tai toimeksiantotehtävää hoitavan palveluksessa taikka joka on saanut salassa pidettäviä tietoja lain tai lain perusteella annetun luvan nojalla, jollei laista tai sen perusteella annetusta luvasta muuta johdu. Vaitiolovelvollisuus on myös sillä, jolle viranomainen on ilmoittanut julkisuus- tai salassapito-olettaman sisältävän salassapitosäännöksen osoittamissa rajoissa tietoja, jotka ovat yleisöltä salassa pidettäviä. Asianosainen, hänen edustajansa tai avustajansa ei saa ilmaista sivullisille asianosaisaseman perusteella saatuja salassa pidettäviä tietoja, jotka koskevat muita kuin asianosaista itseään.

⁴² Laki yksityisestä terveydenhuollosta 2 luku 11§

*Edellä 1 tai 2 momentissa tarkoitettu henkilö ei saa käyttää salassa pidettäviä tietoja omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Asianosainen, hänen edustajansa tai avustajansa saa kuitenkin käyttää muita kuin asianosaista itseään koskevia tietoja, kun kysymys on sen oikeuden, edun tai velvollisuuden hoitamista koskevasta asiasta, johon asianosaisten tiedonsaantioikeus on perustunut.*⁴³

4.4 Potilasasiakirjoihin sisältyvien tietojen salassapito

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista määrittelee 13§:ssä salassa pidettävät tiedot koskien potilasasiakirjoja. Potilasasiakirjoihin sisältyvät tiedot ovat salassa pidettäviä. Terveystieteiden ammattihenkilö tai muu terveydenhuollon toimintayksikössä työskentelevä henkilö, joka on saanut työtehtäviensä aikana tietoonsa potilaan tietoja, ei saa paljastaa saamiaan tietoja sivullisille ilman potilaan kirjallista suostumusta.

Laissa potilaan asemasta ja oikeuksista sivullisella henkilöllä tarkoitetaan: " *muuta kuin asianomaisessa toimintayksikössä tai sen toimeksiannosta potilaan hoitoon tai siihen liittyviin tehtäviin osallistuvia henkilöitä*". Tietoja ei saa luovuttaa myöskään palvelussuhteen tai työtehtävän päättymisen jälkeen, vaan salassapito sitoo edelleen niitä tietoja, joita henkilö on saanut työtehtäviään hoitaessa tietoonsa.

Poikkeuksena on, että poliisille voidaan ilmoittaa henkeen ja terveyteen liittyvistä tiedoista, jos niitä tarvitaan uhkan arvioimiseen taikka uhkaavan teon estämiseksi. Tällöin poliisille voidaan luovuttaa välttämättömät tiedot tehtävän hoitamiseksi, vaikka terveyden huollon ammattihenkilö tai muu terveydenhuollon toimintayksikössä työskentelevä henkilö olisikin saanut tietoonsa asioita, jotka muuten olisi määrätty salassa pidettäviksi ja jotka on saatu tietoon työtehtäviä hoidettaessa. Tällöin on oltava syytä olettaa jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.⁴⁴

⁴³ Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 6 luku 23§

⁴⁴ Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 13§ (20.3.2015/271)

4.5 Pelastajan salassapitovelvollisuus

Pelastuslain 13 luvun 86§ määrittää pelastustoimen palveluksessa sekä pelastustoimintaan osallistuvien salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia asioita.

Pelastustoimen palveluksessa oleva tai pelastustoimintaan osallistuva sekä tämän lain 107 §:ssä tarkoitettu tutkintalautakunnan jäsen ja asiantuntija eivät saa pelastustoimeen kuulumattomalla tavalla käyttää hyödykseen eivätkä luvatta ilmaista muille tässä tehtävässään tietoon saamaansa seikkaa, jos siitä on laissa säädetty salassapitovelvollisuus taikka jos se koskee yksityistä liike- tai ammattisalaisuutta, taloudellista asemaa, henkilökohtaisia olosuhteita tai terveydentilaa.

Salassa pidettävän tiedon ilmaisemisesta viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle toimielimelle säädetään lailla. Vaitiolovelvollisuus ei estä ilmaisemasta sellaista tietoa, jonka ilmaiseminen on yksittäistapauksessa tarpeen hengen tai terveyden suojaamiseksi tai huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi. Salassapitovelvollisuuden estämättä 1 momentissa tarkoitetuilla henkilöillä on myös oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

5. ILMOITUSVELVOLLISUUS JA OIKEUS ILMOITTAA

On olemassa tiettyjä tapauksia, joista kenen tahansa on ilmoitettava. Valmisteilla tai käynnissä olevasta törkeästä rikoksesta tulee ilmoittaa viipymättä poliisille, jos ilmoittamisella voidaan estää valmisteilla tai käynnissä oleva rikos. Ilmoittamisvelvollisuus koskee myös ensihoitajia ja pelastajia. Törkeän rikoksen ilmoitus velvollisuus sivuuttaa salassapito- ja vaitiolosäännökset. Alla on tyhjentävä luettelo niistä rikoksista, joiden ilmoittamatta jättämisestä on säädetty rangaistus rikoslaissa.

Törkeiden rikosten ilmoitusvelvollisuuden lisäksi lapseen kohdistuvista rikoslain 20 luvun mukaisista seksuaalirikoksista ja 21 luvun mukaisista henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista on velvollisuus tehdä ilmoitus poliisille.

Sen lisäksi ampuma-aseilmoitus on tehtävä poliisille silloin, kun potilaan tapaamisen tai potilastietojen perusteella voidaan perustellusti katsoa henkilön olevan sopimaton pitämään aseita hallussaan.

Sen lisäksi on oikeus ilmoittaa poliisille henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista sellaisia tietoja, jotka ovat välttämättömiä uhkan arviointia varten.

Alla avaan tarkemmin yllämainittuja kohtia liittyen ilmoitusvelvollisuuteen sekä oikeudesta tehdä ampuma-aseilmoitus poliisille.

5.1 Velvollisuus ilmoittaa törkeästä rikoksesta

Rikoslain 15 luvun 10 §:n mukaan jokaisella on rikoslaissa määritelty velvollisuus ilmoittaa törkeästä rikoksesta, jonka toteutuminen olisi vielä estettävissä. Ilmoitusvelvollisuus on voimassa myös teon aikana, jos ilmoittamalla voitaisiin ehkäistä teon jatkuminen. Tässä on huomioitavaa se, että pykälä ei kata ilmoittamista niistä

rikoksista, jotka ovat jo tapahtuneet. Rikoslain 15 luvun 10§ määrittelee ne rikokset, jotka voidaan ilmoittaa poliisin tietoon.⁴⁵

Myös vakavin lähi- ja parisuhdeväkivalta kuuluu ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Ilmoitusvelvollisuus on muun muassa henkirikoksesta, raiskauksesta, törkeästä pahoinpitelystä, lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja panttivangin ottamisesta.

5.2 Poikkeukset törkeästä rikoksesta ilmoittamisessa

Poikkeuksena törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä on, että henkilöä ei rangaista ilmoittamatta jättämisestä, mikäli hänen olisi täytynyt ilmiantaa rikoksen estämiseksi nykyinen tai entinen aviopuolisonsa tai nykyinen avopuolisonsa. Samoin ilmoittamatta jättämisestä ei rangaista, jos rikoksen tekijänä on sisarus tai sukulainen suoraan ylenevässä taikka alenevassa polvessa tai jos ilmoittamatta jättäjällä on rikoksen tekijään vastaavanlainen parisuhteeseen tai sukulaisuuteen rinnastuva läheinen suhde.⁴⁶

5.3 Oikeus ilmoittaa henkeen ja terveyteen kohdistuvasta rikoksesta

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista määrittää salassapitovelvollisuutta. Laissa salassa pidettäväksi on määrätty potilasasiakirjoihin sisältyvät tiedot. Sen estämättä, mitä potilaslain 13§:ssa säädetään potilasasiakirjojen salassapitovelvollisuudesta, voidaan poliisin tietoon ilmoittaa henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia, joista terveydenhuollon ammattihenkilö tai muu terveydenhuollon toimintayksikössä työskentelevä on saanut työtehtäviä hoitaessaan tietoonsa. Salassapitovelvollisuuden estämättä voidaan poliisille ilmoittaa sellaisista rikoksista, jotka ovat välttämättömiä uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten.⁴⁷

⁴⁵ Rikoslaki 15 luku 10§

⁴⁶ Rikoslaki 15 luku 10§

⁴⁷ Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 13§

Hallituksen esityksessä HE 333/2014 vp käsitellään potilaan asemasta ja oikeuksista säädetyin lain muuttamista. Esityksessä tarkastellaan rikosten oma-aloitteista ilmoittamista sosiaali- ja terveysalalla työtehtäviä hoitaessa. Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi esitettyjä lakeja koskevia vaitiolosäännöksiä niin, että viranomaisille sekä muille toimijoille säädettäisiin oikeus ilmoittaa oma-aloitteisesti poliisille henkeen ja terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot salassapitovelvollisuuden estämättä. Ilmoittamisoikeus pätsi sellaisissa tilanteissa, kun tehtäviä hoitaessaan työntekijä on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänen on syytä epäillä, että joku on vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 13§:ään liittyvä salassapitovelvollisuuden estämättä voitaisiin oma-aloitteisesti ilmoittaa tilanteista, joissa henkilö on vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.⁴⁸

Hallituksen esityksessä käytiin läpi sitä, että aikaisemmin ilmoittaminen on edellyttänyt tietoja tarvitsevan viranomaisen pyynnön, eikä niitä ole voitu oma-aloitteisesti luovuttaa. Toisen viranomaisen pyyntöön perustuva tietojen luovuttaminen on koettu ongelmalliseksi väkivallan ehkäisyssä ja sen ennalta estämisessä. Ongelmana on myös ollut se, että poliisi ei voi tietää, että toimijalla on tietoja, eikä tämän takia osaa edes lähteä pyytämään tarvittavia tietoja. Tämä taas osaltaan aiheuttaa sen, että henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia jää tulematta poliisin tietoon.

Hallituksen esityksessä on nostettu esille viranomaisten välisessä tiedonvaihdoissa ilmenneet puutteet, joita vaikeuttaa viranomaisten väliset tiedonvaihtoa koskevien säännösten keskinäiset suhteet.

Hallituksen esityksen mukaan esityksen taustalla vaikuttaa suuri yhteiskunnallinen tarve torjua väkivaltarikoksia, minkä perusteella voidaan pitää perusteltuna rajoittaa perustuslain 10§:n mukaista yksityiselämän suojaa.⁴⁹

⁴⁸ HE 333/2014 vp

⁴⁹ HE 333/2014 vp

5.4 Velvollisuus ilmoittaa lapseen kohdistuneista rikosepäilyistä

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöillä sekä palo- ja pelastustoimella on velvollisuus ilmoittaa poliisille lapseen kohdistuneista henkeen tai terveyteen liittyvistä rikoksista tai lapseen kohdistuneista seksuaalirikoksista. Lastensuojeluun liittyvä ilmoitusvelvollisuus syrjäyttää salassapitovelvollisuuden.⁵⁰

Oma-aloitteinen ilmoittaminen tulee kyseeseen kun herää epäily siitä, että lapseen on kohdistettu rikoslain 20 luvussa tarkoitettu seksuaalirikoksena rangaistava teko tai rikoslain 21 luvussa tarkoitettu teko, jolla uhataan lapsen henkeä ja terveyttä ja siitä voi seurata vähintään kaksi vuotta vankeutta. Tässä tilanteessa salassapitovelvollisuuden estämättä on *velvollisuus* tehdä ilmoitus poliisille.⁵¹

Tällaisia rikoksia on:

Rikoslain 20 luvun mukainen raiskaus, törkeä raiskaus, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalinen hyväksikäyttö, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, paritus ja törkeä paritus.⁵²

Rikoslain 21 luvun mukainen henkirikos, pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely, törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu, kuolemantuottamus ja törkeä kuolemantuottamus, törkeä vammantuottamus ja heitteillepano.⁵³

Se kenellä on velvollisuus ilmoittaa lapseen kohdistuvista rikoksista, määritellään Lastensuojelulain 5 luvussa 25§:ssä. Näihin tahoihin sisältyvät sosiaali- ja terveyshuollon ammattihenkilöt sekä palo- ja pelastustoimi. Sen lisäksi ilmoitusvelvollisia ovat muun

⁵⁰ (Ensihoidon perusteet: Sairaankuljetuksen ja ensihoidon lainsäädäntö. Kirj. Mirva Lohiniva-Kerkelä. Toimituskunta: Maaret Castren, Ari Kinnunen, Heikko Paakkonen, Jukka Pusi, Juhani Seppälä, Olli Väisänen. Otavan kirjapaino, 2002, Keuruu)

⁵¹ Lastensuojelulaki 3 luku 25§

⁵² Rikoslaki 20 luku

⁵³ Rikoslaki 21 luku

muassa myös poliisit, rikosseuraamuslaitos, seurakunta, tulli, rajavartiolaitos sekä opetustoimi.⁵⁴

On huomioitava se, että muun muassa poliisilla, terveydenhuollon ammattihenkilöillä sekä palo- ja pelastustoimella on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, kun on saatu tietää lapsesta, jonka huolenpidon ja hoidon tarve tai lapsen oma käyttäytyminen vaatii mahdollista lastensuojelutarpeen selvittämistä. Lastensuojeluilmoitus on myös tehtävä silloin, kun lapsen kehitystä vaarantavat olosuhteet sitä vaativat.

Vaikka terveydenhuollon ammattihenkilöillä sekä pelastajilla on työssään salassapitovelvoitteita, on lastensuojeluilmoituksen tekeminen asia, joka sivuuttaa kaikki salassapitovelvoitteet rippisalaisuutta lukuun ottamatta. Jos lapsen tilanne vaatii, on lastensuojeluilmoitus tehtävä, vaikka työntekijä muuten olisikin velvollinen salassa pitämään työtehtäviensä aikana esiin tulleita seikkoja.⁵⁵

5.5 Oikeus tehdä ampuma-aseilmoitus

Törkeän rikoksen ilmoittamisvelvollisuuden lisäksi terveydenhuollon ammattihenkilöllä sekä lääkärillä on oikeus tehdä oma-aloitteisesti poliisille ampuma-aseilmoitus henkilöstä, jonka hän on potilaan tapaamisen perusteella tai potilastietojen perusteella katsonut perustellusta syystä olevan sopimaton pitämään hallussaan ampuma-asetta, aseensa osaa, patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia.⁵⁶ Perusteltuja syitä voi olla asiakkaan terveydentila tai asiakkaan käyttäytyminen. Ilmoituksessa tulee perustella aseensa tai aseensa osan hallussa pitämiseen sopimattomuutta koskeva kannanotto.⁵⁷

⁵⁴ Lastensuojelulaki 5 luku 25§

⁵⁵ <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus#Kenell%C3%A4%20on%20velvollisuus%20ilmoittaa?>

⁵⁶ Ampuma-aselaki 114 §

⁵⁷ <http://www.valvira.fi/terveydenhuolto/hyva-ammattinharjoittaminen/terveydenhuollon-ammattihenkilön-ilmoitusvelvollisuuksia>

Tarkemmat säädökset ilmoitusmenettelystä antaa valtioneuvoston asetus lääkärin ilmoitusvelvollisuudesta ja terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeudesta aselupa-asioissa.⁵⁸

5.6 Virka velvoittaa puuttumaan

Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti on rikoslain 3 luvun 3 §:n mukaan rangaistavaa, jos henkilöllä olisi ollut erityinen velvollisuus puuttua asiaan viran, toimen tai aseman perusteella. Vastuuseen voi joutua paitsi seurauksen aktiivisella tekemisellä aiheuttanut, myös jokainen, jolla oli erityinen velvollisuus estää tuon seurauksen syntyminen. Tällainen velvollisuus voi perustua:

1) virkaan, toimeen tai asemaan:

- *Laiminlyönti voi tulla rangaistavaksi myös tuottamuksellisena virkavirheenä tai muualla rikoslaissa säädettyinä varsinaisena laiminlyöntinä, esim. pelastustoimen laiminlyöntinä.*

2) tekijän ja uhrin väliseen suhteeseen:

- *Esimerkiksi sukulaisuussuhteen taikka läheisen yhteiselämän johdosta on voinut syntyä huolenpito- ja suojaamisvelvollisuus*

3) tehtäväksi ottamiseen tai sopimukseen:

- *Tekijä on vapaaehtoisesti ottanut jonkin oikeushyvän suojattavakseen. Tämä on voinut tapahtua joko nimenomaisella sopimuksella, mutta myös ilman sopimusta siten, että henkilö on ryhtynyt suoraan toimeen.*

4) tekijän vaaraa aiheuttaneeseen toimintaan tai

5) muuhun niihin rinnastettavaan syyhyn.

Luettelon tilanteita yhdistävänä piirteenä on, että vastuuasema perustaa velvollisuuden toimia ja estää seurauksen syntyminen.

⁵⁸ Valtioneuvoston asetus lääkärin ilmoitusvelvollisuudesta ja terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeudesta aselupa-asioissa (1223/2011).

Rikoslaisissa ei säädetä rangaistaviksi pelkkiä tekoja. Joissain tilanteissa myös passiivisuus ja tekemättä jättäminen voi johtaa vastuuseen. Joissakin tapauksissa laiminlyönti on säädetty jo suoraan laissa rangaistavaksi. Rikoslain 21 luvun 15 §:n mukaan pelastustoimen laiminlyönnistä on kyse, jos tietoisena uhrin hengenvaarasta tai vakavasta terveyden vaarasta jättää hankkimatta tälle apua.

Heitteillepanolla tarkoitetaan rikoslain 21 luvun 15 §:n mukaan tilannetta, jossa tekijä saattaa uhrin avuttomaan tilaan, tai jos uhrista huolehtimisvelvollinen henkilö jättää tämän avuttomaan tilaan, ja siten aiheuttaa vaaraa uhrin hengelle tai terveydelle.⁵⁹

Heitteillepanoon voi syyllistyä itse väkivallan tekijän lisäksi myös tilanteeseen kuulumaton ulkopuolinen henkilö. Tämä voi olla myös viranomainen tai ammattiauttaja, joka ei reagoi väkivaltaan. Lain esitöissä viranomaisesta tai ammattiauttajasta on mainittu esimerkkinä muun muassa lääkäri ja opettaja, jotka kuuluvat erityisen auttamisvelvollisuuden piiriin.

⁵⁹ Rikoslaki 21 luku 15§

6. RIKOSLAKI

Tässä kappaleessa käyn läpi niitä rikosnimikkeitä, joihin ensihoitaja tai palomies voi syyllistyä kertomalla oma-aloitteisesti poliisille työtehtävillä kohdatuista rikosepäilyistä tai vaihtoehtoisesti rikosnimikkeet, jotka tulevat kysymykseen, jos asiasta ei ole ilmoitettu.

6.1 Törkeän rikoksen ilmoittamatta jättäminen

*Joka tietää joukkotuhonnan, joukkotuhonnan valmistelun, rikoksen ihmisyyttä vastaan, törkeän rikoksen ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksen, hyökkäysrikoksen valmistelun, sotarikoksen, törkeän sotarikoksen, kidutuksen, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisen, biologisen aseiden kiellon rikkomisen, jalkaväkimiinakiellon rikkomisen, Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisen, maanpetoksen, törkeän maanpetoksen, vakoilun, törkeän vakoilun, valtiopetoksen, törkeän valtiopetoksen, raiskauksen, törkeän raiskauksen, törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön, murhan, tapon, surman, törkeän pahoinpitelyn, ryöstön, törkeän ryöstön, ihmiskaupan, törkeän ihmiskaupan, panttivangin ottamisen, törkeän tuhotyön, törkeän terveyden vaarantamisen, ydinräjähderikoksen, kaappauksen, 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen, törkeän ympäristön turmelemisen tai törkeän huumausainerikoksen olevan hankkeilla eikä ajoissa, kun rikos vielä olisi estettävissä, anna siitä tietoa viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa, on tuomittava, jos rikos tai sen rangaistava yritys tapahtuu, törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.*⁶⁰

6.2 Salassapitorikos

Joka laissa tai asetuksessa säädetyn taikka viranomaisen lain nojalla erikseen määräämän salassapitovelvollisuuden vastaisesti:

- 1) paljastaa salassa pidettävän seikan, josta hän on asemassaan, toimessaan tai tehtävää suorittaessaan saanut tiedon, taikka*
- 2) käyttää tällaista salaisuutta omaksi tai toisen hyödyksi,*

⁶⁰ Rikoslaki 15 luku 10§

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 40 luvun 5 §:n mukaan, salassapitorikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.⁶¹

6.3 Salassapitorikkomus

Jos salassapitorikos, huomioon ottaen teon merkitys yksityisyyden tai luottamuksellisuuden suojan kannalta taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava salassapitorikkomuksesta sakkoon.

Salassapitorikkomuksesta tuomitaan myös se, joka on syyllistynyt sellaiseen 1 §:ssä tarkoitettuun salassapitovelvollisuuden rikkomiseen, joka on erikseen säädetty salassapitorikkomuksena rangaistavaksi.⁶²

6.4 Virkasalaisuuden rikkominen ja tuottamuksellinen virkasalaisuuden rikkominen

Jos virkamies tahallaan palvelussuhteensa aikana tai sen päätyttyä oikeudettomasti

1) paljastaa sellaisen asiakirjan tai tiedon, joka viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) tai muun lain mukaan on salassa pidettävä tai jota ei lain mukaan saa ilmaista, taikka

2) käyttää omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa tai tietoa,

hänet on tuomittava, jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, virkasalaisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.

Jos virkamies huolimattomuudesta syyllistyy 1 momentissa tarkoitettuun tekoon, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus sekä muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava, jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.⁶³

⁶¹ Rikoslaki 38 luku 1§

⁶² Rikoslaki 38 luku 2§

⁶³ Rikoslaki 40 luku 5§

Rikoslain mukainen virkasalaisuuden rikkominen voi tulla kyseeseen pelastajien kohdalla heidän toimiessaan palomiehen virassa. Pykälä ei kuitenkaan koske palokuntalaisia, joita ovat muun muassa vapaapalokunnan toiminnassa mukana olevat. Vapaapalokuntalaiset eivät ole vakituksessa virkasuhteessa, jolloin he eivät ole Rikoslain 40 luvun 11§:ssä tarkoitettuja virkamiehiä.⁶⁴

Pelastajatutkinnon suorittaneet palomiehet nimitetään virkaan, jolloin puhutaan viranhaltijasta. Näin ollen palomiestä voidaan pitää virkamiehenä.⁶⁵

Aluepelastuslaitoksilla työskentelevät palomiehet ovat virkasuhteessa kaupunkiin, jolloin nämä lasketaan virkamiehiksi. Kiistelyn kohteena ovat olleet kuitenkin tilanteet, jolloin palomiehet hoitavat työtehtäviään perustason ensihoitajina ambulanssissa. Käräjäoikeuden päätökset ovat olleet ristiriitaisia, ja joissain tapauksissa palomiehen virassa ollutta palomiestä, joka on työskennellyt ambulanssissa, ei ole laskettu virkamieheksi.

Koska palomiehen virassa toimivat pelastajat, jotka hoitavat työtehtäviään ambulanssissa, on ollut kiistelty aihe virkamiehenä pitämisestä, koskee sama kiistely myös ensihoitajia. Ensihoitajien pitäminen virkamiehenä on ollut käräjäoikeuden päätöksiensä mukaan ristiriitaista. Jos ensihoitajaa ei lasketa virkamieheksi, rikoslain mukainen virkasalaisuuden rikkominen ei päde ensihoitajiin, vaan rikosnimikkeenä puhutaan salassapitorikkomuksesta tai salassapitorikoksesta, jos he tuovat esiin työssään esille saatuja tietoja salassapitovelvoitteiden vastaisesti.⁶⁶

On kuitenkin huomioitava, että esimerkiksi Tampereella hoitotason ensihoitajia haetaan virkoihin. Pirkanmaan pelastuslaitos toimii Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kanssa tehdyn yhteistoimintasopimuksen mukaisesti ensihoitopalveluiden toteuttajana ja näin ollen

⁶⁴ Rikoslaki 40 luku 11§

⁶⁵

http://www.palomiesliitto.fi/fi/palomiesliitto/viestinta/perustietoa_medialle/palomiehen_ammattinimike

⁶⁶ Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 3 luku 17§

Pirkanmaan pelastuslaitoksen alaisuudessa työskentelevät vakituiset ensihoitajat voitaisiin laskea rikoslain 40 luvun 11§:ssä tarkoitetuiksi virkamiehiksi.⁶⁷

Ensihoitajan toimiessa kunnallisella puolella aluepelastuslaitoksilla ensihoitaja voitaisiin laskea virkamieheksi. Ristiriitaa syntyy myös siinä tilanteessa, kun pohditaan, voidaanko yksityisellä puolella työskentelevä ensihoitaja rinnastaa virkamieheksi tämän tehdessä työtään toimiluonteisesti. Kysymys siitä, pitäisikö ensihoitajien asema olla sama riippumatta siitä toimiiko ensihoitaja yksityisellä vai kunnallisella puolella, tuottaa haasteita. Koska asiasta ei ole ennakkopäätöksiä, pohjautuvat käytännöt lähinnä käräjäoikeuden ja hovioikeuden antamiin päätöksiin.

⁶⁷ Pirkanmaan pelastuslaitos

7. AIKAISEMMAT PÄÄTÖKSET JA MUU MATERIAALI

7.1 Vartioimisliikkeen vartijan salassapitovelvollisuus

Eduskunnan oikeusasiamiehen päätöksessä (Dnro 2953/4/10) on otettu kantaa tapaukseen, jossa sairaalassa potilaana olleen miehen hallusta oli löytynyt huumausaineita. Huumausaine oli takavarikoitu miehen hallusta ja poliisin tullessa hakemaan luovutettavaa huumausainetta, oli vartija kertonut poliisin tietoon miehen nimen, jonka hallusta huumausaine oli löydetty.

Sairaalassa tehtyjä löydöksiä, joita voivat olla muun muassa huumausaineet tai toisen vahingoittamiseen soveltuvat esineet, pidetään niin kutsuttuina laitoslöytöinä.⁶⁸

Laitoslöydöt takavarikoidaan potilaalta ja luovutetaan eteenpäin poliisille kertomatta sitä, keneltä tavarat tai aineet on takavarikoitu. Jos löydös on tavara, joka liittyy rikokseen josta on säädetty vähintään kuusi vuotta vankeusrangaistusta, salassapitovelvollisuus murtuu. Tästä säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvussa, jonka mukaan terveydenhuollon ammattihenkilö voidaan velvoittaa todistamaan rikoksesta, josta ankarin säädetty rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Rikoslain 15 luvun 10§:n mukaisissa törkeissä rikoksissa salassapitosäännökset murtuvat, jos tilanne on sellainen, että poliisille ilmoittamisella olisi voitu estää joko suunnitteilla oleva rikos taikka käynnissä oleva rikos.⁶⁹

Tässä tapauksessa kyse on ollut käyttöannoksen kokoisesta määrästä huumausainetta, joka ei edellyttänyt potilaan nimen kertomista eteenpäin poliisille. Näin ollen sairaalassa työskennellyt vartija on oikeusasiamies Petri Jääskeläisen ratkaisun mukaan syyllistynyt salassapitorikokseen.⁷⁰

⁶⁸ Löytötavaralaki 2 luku 5§

⁶⁹ Rikoslaki 15 luku 10§

⁷⁰ Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu, Dnro 2953/4/10

Päätöksessä tuodaan esille julkisuuslain mukaista vaitiolovelvollisuutta, jonka mukaan vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa sisältöä tai tietoa ei saa paljastaa ulkopuoliselle.⁷¹

Julkisuuslain 24§:n 1 momentin 25 kohdassa määritellään salassa pidettäväksi tiedoksi muun muassa asiakirjat, jotka sisältävät tietoa henkilön terveydentilastaan taikka hänen saamastaan palvelusta terveydenhuollon asiakkaana.

Hallituksen esityksessä 69/2001 vp koskien yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain muuttamista, todetaan, että salassapitovelvollisuus koskisi myös ulkopuolisen henkilön, esimerkiksi juuri tässä tapauksessa mainitun turvallisuustoimenpiteen kohteena olevan henkilön tietoja, jotka kohdistuvat hänen yksityisyyteensä. Hallituksen esityksen mukaan salassapitovelvollisuuden piiriin lukeutuisi myös tiedot rikkeisiin syylistymisestä. Säännös voitaisiin kuitenkin velvoittaa koskemaan vain toimeksi saajan puolesta toimivia. Tämä kohta myös edellyttää, että tieto rikkeisiin syylistymisestä olisi saatu harjoittaessa vartioimisliiketoimintaa tai vartioimistehtävää.⁷²

On huomioitavaa, että vartijan tehdessä laitoslöydön, ottaa vartija löydöksen haltuun potilaalta, minkä jälkeen se luovutetaan poliisille kertomatta sitä, keneltä löydös on haltuun otettu. Ensihoitajan tai pelastajan ollessa työtehtävällä, ei heidän toimivaltansa riitä haltuun ottamaan esinettä tai asiaa tai ainetta asiakkaalta. Näin ollen löydöstä ei voida poliisille ilmoittaa, kun ei sitä voida takavarikoida asiakkaalta. Jos poliisille asiasta ilmoitettaisiin, ei voitaisi kuitenkaan ilmoittaa mistä tai keneltä se on takavarikoitu, eikä ensihoidolla tai pelastajilla olisi antaa poliisille haltuun otettua omaisuutta. Näin ollen ilmoitus asiasta olisi turha, sillä toimenpiteitä ei pystyttäisi asiaan kohdistamaan kenenkään taholta rikkomatta salassapitovelvoitteita.

Opinnäytetyön kannalta ratkaisun tieto siitä, että vähäinen rikos ei ole riittävä peruste ilmoittaa poliisin tietoon rikosepäilystä, on hyödyllinen. Vaikka ratkaisu ei suoraan käsittele ensihoitajan tai pelastajan ilmoittamista, voidaan ratkaisua kuitenkin soveltaa myös ensihoitajan ja pelastajan kohtaamilla työtehtävillä rikosepäilyjen ilmoittamisen suhteen.

⁷¹ Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 23§ 1 mom.

⁷² Hallituksen esitys 69/2001 vp

7.2 KKO 2011:91

Tapauksessa potilas oli kertonut häntä psykiatrisen hoitojakson aikana hoitaneille lääkäreille, että potilas oli sytyttänyt aiemmin turkisliikkeen palamaan. Potilaan kertoman vuoksi hoitohenkilökunta ilmoitti asiasta oma-aloitteisesti poliisille. Syyttäjä nosti potilasta vastaan syytteen törkeästä tuhotyöstä, mutta samalla nimesi potilasta hoitaneet lääkärit sekä sairaanhoitajat kuultavaksi asiassa todistajina. Todisteina syyttäjä nimesi käytettäväksi lääkärinlausuntoja, joista ilmeni potilaan antama lausuma tapauksesta.

Korkeimman oikeuden käsittelyssä katsottiin, että voimassa olevien säännösten takia hoitohenkilökunnalla ei ollut oikeutta kertoa oma-aloitteisesti potilaan rikosepäilystä. Tästä huolimatta todisteina hyödynnettiin lääkärinlausuntoja sekä hoitohenkilökuntaa kuultiin myös todistajina.

Tapauksessa käsiteltiin myös hyödyntämiskieltoon sekä todistamiseen liittyviä seikkoja, mutta keskityn läpikäymään ratkaisun päätöksiä koskien lääkärin salassapitovelvollisuutta sekä sitä, että hoitohenkilökunta on oma-aloitteisesti ilmoittanut törkeästä rikoksesta.

Ratkaisusta: Potilaslaki ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettu laki eivät oikeuta lääkäriä tai muuta terveydenhoitohenkilökuntaan kuuluvaa antamaan oma-aloitteisesti poliisille salassa pidettäviä potilastietoja. Potilaslaissa ei ole, toisin kuin sosiaalihuollon toimijoita koskevassa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa, rikosilmoituksen tekemiseen oikeuttavaa säännöstä edes vakavien tai törkeiden rikosten osalta.⁷³

Korkeimman oikeuden ratkaisussa on todettu, että lääkärin todistamiskielto koskisi niitä seikkoja, joiden ilmaiseminen poliisin tietoon voisi olla potilaalle vahingollista.

Vaikka rikos oli törkeä, ei lääkäreillä olisi ollut oikeutta ilmaista rikosepäilyä poliisin tietoon, sillä ilmoittamisella ei voitu estää jo tapahtunutta rikosta.

⁷³ KKO:2011:91

7.3 Oppikirjamateriaali

Eduskunnan oikeusasiamiehen päätöksen sekä korkeimman oikeuden päätöksen lisäksi tarkastelin myös ensihoidon koulutuksessa käytettäviä oppikirjoja. Oppikirjassa puhutaan ainoastaan potilaan tietojen luovuttamisesta, joka on määritelty laissa potilaan asemasta ja oikeuksista. Potilaslaissa rajataan tarkasti potilaan tietojen luovuttamisen viranomaiselle. Potilaan tietojen luovuttaminen on mahdollista potilaan suostumuksella. Poikkeuksena potilaan tietojen luovuttamisesta on, jos kyseessä on rikos tai sen epäily, josta voi seurata tuomiona vähintään kuusi vuotta vankeutta. Näissä tapauksissa potilasasiakirjoja voidaan luovuttaa poliisille ilman potilaan suostumusta. Tätä varten poliisin on kirjallisesti yksilöitävä tietopyyntö sekä lakiperuste.⁷⁴

⁷⁴ Markku Kuisma, Peter Holmström, Jouni Nurmi, Kari Porthan, Tuomas Taskinen: Ensihoito s.19. (SanomaPro Oy), 2013

8. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Johtopäätökset ja pohdinta osiossa on käyty läpi esitettyjä tutkimuskysymyksiä ja tehty loppuyhteenvedoa siitä, kuinka ensihoidon ja pelastuksen työntekijät voivat toimia kotirauhan suojaamalla alueella tapahtuvilla työtehtävillä, joilla kohdataan huumausaine- tai ampuma-aserikoksia tai henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia, sekä sitä, miten eri rikosnimikkeiden kohdalla lakisääteily vaikuttaa rikoksesta ilmoittamiseen. Sen lisäksi osiossa esitetään aiheesta syntyneitä ongelmia sekä sitä, onko lainsäädäntö riittävää ohjeistamaan tilanteissa toimimista.

Opinnäytetyön loppuun on tehty pohdintoja opinnäytetyöprosessin aikana ilmitulleista asioista sekä tehty itsearviointia työskentelystä opinnäytetyöprosessin aikana.

Opinnäytetyötä tehdessä ongelmaksi nousi muun muassa puutteellinen lakisääteily siitä, voidaanko rikoksia ilmoittaa oma-aloitteisesti. Rikoslain 15 luvun 10§:n mukaan törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä voidaan määrätä sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Tämä kuitenkin tarkoittaa sellaisia rikoksia, jotka ovat käynnissä tai valmisteilla olevia ja ilmoittamisella olisi voitu estää käynnissä tai valmisteilla oleva rikos.⁷⁵

Salassapito. Salassapitosäännöksiä käsitellessä tulee ottaa huomioon, että ensihoitajat ja pelastajat operoivat eri salassapitosäännösten puitteissa. Ensihoitajat soveltavat työssään terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain salassapitosäännöksiä⁷⁶ ja jos ensihoitajat lasketaan virkamieheksi, tulee soveltaa sekä terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain salassapitosäännöksiä sekä viranomaistoiminnan julkisuudesta annetun lain vaitiolovelvollisuudesta annettuja säännöksiä.

Pelastajat taas soveltavat pelastuslain salassapitosäännöksiä ja koska palomiehen työt hoidetaan yleisimmin virkasuhteessa, tulee sovellettavaksi myös viranomaistoiminnan julkisuudesta annetun lain vaitiolovelvollisuutta koskevat säännökset.

⁷⁵ Rikoslaki 15 luku 10§

⁷⁶ Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 3 luvun 17§

Oli salassapitoa koskeva laki mikä tahansa, ovat lain säännökset salassa pidettävistä asioista linjassa keskenään, kun tarkastellaan työtehtävien aikana kohdattujen rikosepäilyjen oma-aloitteista ilmoittamista.

Ilmoitusvelvollisuus. Ilmoitusvelvollisuus pätee törkeissä rikoksissa, jos ilmoittamisella voidaan estää suunnitteilla oleva tai käynnissä oleva rikos. Lapseen kohdistuvissa rikoksissa on huomioitava, että ensihoitajalla ja pelastajalla on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus.

Sen lisäksi on oikeus ilmoittaa ampuma-aseen hallussapitoon liittyvistä asioista, jos lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö huomaa potilaan käyttäytymisen tai potilasasiakirjojen perusteella ilmenevän sellaisia seikkoja, joiden mukaan on perusteltua pitää potilasta sopimattomana pitämään aseita hallussaan. Tästä määrittää tarkemmin ampuma-aselain 114§.

Tällainen tilanne voisi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun ensihoitaja menee työtehtävälle potilaan asuntoon ja asunnossa on näkyvillä joko luvattomia tai luvallisia ampuma-aseita. Aseiden ollessa näkyvillä voidaan lähteä arvioimaan myös sitä, onko potilas kohtaamisen tai potilasasiakirjojen perusteella sovelias pitämään ampuma-aseita hallussaan. Jos ensihoitajilla on esittää perusteltuja syitä sille, miksi näin ei olisi, voidaan asiasta ilmoittaa poliisin tietoon ampuma-aselain 114§:n mukaisesti.⁷⁷

Sen lisäksi Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 13§:n mukaisesti voidaan poliisille ilmoittaa henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikosepäilyistä salassapitovelvollisuuden estämättä silloin, kun on perusteellinen syy epäillä jonkun olevan uhattuna. Poliisille voidaan toimittaa tarvittavat tiedot sellaisista rikoksista, jotka ovat välttämättömiä uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten.⁷⁸

Aikaisemmat päätökset. Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu tapauksesta, jossa vartija oli kertonut poliisin tietoon henkilön nimen, jonka hallusta oli takavarikoitu laitoslöytönä vähäinen määrä huumausainetta, selkiyttää tilannetta ilmoittamisen mahdollisuudesta.

⁷⁷ Ampuma-aselaki 114§

⁷⁸ Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 13§

Ratkaisussa oli otettu kantaa hallituksen esitykseen yksityisistä turvallisuuspalveluista 69/2001 vp, jossa tuotiin esille, että salassapitovelvollisuus kattaisi myös henkilön tiedot rikkeisiin syylistymisestä. Ratkaisun mukaan huumausaineen hallussa pitäminen ei ole sellainen rikos, josta voidaan ilmoittaa poliisin tietoon, kun huumausaineen määrä on vähäinen.

Tapauksessa vartija ei ollut oikeutettu kertomaan potilaan nimeä poliisin tietoon.⁷⁹

Sen lisäksi käsittelin korkeimman oikeuden päätöstä 2011:91 tapauksesta, jossa psykiatrisen hoitojakson aikana potilas oli kertonut häntä hoitaneille lääkäreille syylistyneensä tuhopolttoon. Tässä tapauksessa oli kyse törkeästä rikoksesta, mutta ongelmana oli, että kyseinen rikos oli jo tapahtunut, eikä ollut ilmoittamisella estettävissä oleva rikos, jota rikoslain 15 luvun 10§:n mukainen ilmoittamisvelvollisuus vaatii.⁸⁰

Näiden päätösten perusteella voidaan katsoa, vaikkei kyse olekaan samasta tilanteesta kuin palomiehen ja ensihoitajien kohdatessa rikosepäilyjä työtehtävillään, että nämä päätökset ja ratkaisut antavat suuntaa ensihoitajien ja palomiesten oma-aloitteisesta ilmoittamisesta työtehtävillä kohdatuista rikosepäilyistä. Tosin samassa suhteessa esimerkiksi ensihoitaja voi kohdata hoitotilanteessa potilaan, joka kertoo syylistyneensä törkeään rikokseen. Korkeimman oikeuden päätöksen 2011:91 perusteella ei ensihoitajalla ole mahdollisuutta tuoda poliisin tietoon asiakkaan syylistymistä rikokseen, vaikka se törkeä olisikin.

Asiasta ei kuitenkaan ole tarkempaa sääntelyä laissa, jolloin jokainen tilanne on aina tulkinnan varainen. Kuitenkin kun tarkastellaan oma-aloitteista rikosepäilyjen tuomista poliisin tietoon, antavat päätökset pohjaa ilmoittamisen mahdollisuudesta.

Virka-asema. Sen lisäksi ristiriitaa aiheutti se seikka, lukeutuuko ensihoitaja sekä palomies virkamieheksi. Aiheen rajaamisen takia ensihoitajan ja pelastajan virka-asemaa on käsitelty hyvin pintapuolisesti. Myös tämä aihe on niin laaja, että siitä saisi tehtyä oman opinnäytetyön. Aihetta on avattu muun muassa rikoslain määritelmän mukaan ja punnittu käräjäoikeuden sekä hovioikeuden päätöksien kautta. Virkamiesasema määräytyy käytännössä sen perusteella, onko palomies tai ensihoitaja työsuhteessa kaupunkiin tai

⁷⁹ eoak 2953/2010 Vartioimisliikkeen vartijan salassapitovelvollisuus

⁸⁰ Rikoslaki 15 luku 10§

kuntaan sekä huomioitavana asiana tulee myös tarkastaa, millainen työsopimus on työhön liittyen kirjattu. Jos työ on työsuhteessa tapahtuva, tällöin ensihoitajaa tai palomiestä ei voida laskea virkamieheksi, vaikka tämä kunnalle tai kaupungille onkin työsuhteessa. Jos työsuhde on virkasuhde, tällöin työntekijä on rikoslain 40 luvun 11§:n tarkoittama virkamies, joka toimii virkavastuulla. Sen lisäksi tulee punnita, ovatko työtehtävät sellaisia, joihin sisältyy julkisen vallan käyttöä.⁸¹

Jos ensihoitaja toimii yksityisellä puolella, ei tätä voida pitää virkamiehenä. Toisaalta tässä tapauksessa hämmennystä herättää se, että oli sitten kyse julkisen puolen ensihoitajasta tai yksityisen puolen ensihoitajasta, on molemmilla toimijoilla täysin sama koulutustausta sekä ambulanssien varustelu on täsmälleen sama ja he hoitavat samoja työtehtäviä. Silti vain julkisen puolen ensihoitajat lasketaan virkamiehiksi ja yksityisen puolen ensihoitajat jäävät ulkopuolelle tästä rajauksesta. Yksityisen puolen toimijoita ja julkisen puolen toimijoita ei siis voida lain silmissä pitää yhden vertaisina, kun tarkastellaan ensihoitajien virkamiesasemaa. Mielestäni lainsäädäntöä tulisi tältä osin yhtenäistää ja tuoda vastaamaan tätä päivää.

Se, lukeutuuko ensihoitaja tai palomies virkamieheksi, ei sinänsä liity kysymykseen, voiko ensihoitaja tai pelastaja oma-aloitteisesti ilmoittaa rikosepäilyistä poliisille. Asiassa tulee kuitenkin huomioitavaksi erityinen vastuu tai velvollisuus puuttua johonkin epäkohtaan ja estää seurauksien syntyminen. Tällöin asiaa voidaan tarkastella laiminlyöntinä, jota käsitellään rikoslain 3 luvun 3§:ssä. Jo perustuslaki määrittelee 118§:ssä vastuun virkamiehen virkatoimiensa lainmukaisuudesta. Virkamiehen aseman takia, joissain tilanteissa on erityinen velvollisuus puuttua ilmitulleisiin epäkohtiin. Vastuuasema perustaa velvollisuuden toimia ja estää seurauksen syntyminen.⁸²

Tiiviisti tämä liittyy rikoslain 15 luvun 10§:n mukaiseen velvollisuuteen ilmoittaa poliisin tietoon törkeät rikokset. Jälkikäteen tarkastellessa virkamieheltä voidaan vaatia erityistä velvollisuutta ilmoittamisen suhteen, jolloin on syytä olla tarkkana. Ongelmaksi ilmoittamisessa voi tosin muodostua se, ettei esimerkiksi ensihoitajalla tai palomiehellä ole

⁸¹ Rikoslaki 40 luku 11§

⁸² Rikoslaki 3 luku 3§

riittävää koulutusta tai perehtyneisyyttä rikoslakiin ja sen tulkintaan, jonka takia perusmuotoisen rikoksen erottaminen törkeästä on haastavaa.

Kehitysideat. Mielestäni on syytä tarkastella nykyistä lainsäädäntöä ja kehitysideana jatkoa varten olisi mielestäni, että lainsäädäntöä pyrittäisiin säätämään niin, että se vastaisi tämän päivän haasteita. Se, että yksityisen henkilön salaisuudet sekä yksityiselämän suoja rajoittaa puuttumista rikosepäilyihin, ei kuitenkaan saisi vaarantaa muiden henkilöiden turvallisuutta. Hallituksen esityksessä 333/2014 vp käsitellään potilaan asemasta ja oikeuksista säädetyin lain muuttamista, koskien juuri näitä muutoksia oma-aloitteisesta ilmoittamisesta tilanteesta, jossa henkilö on vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

Lainsäädännön muuttamisen lisäksi aiheesta tulisi järjestää koulutusta ensihoitajien, palomiesten sekä myös poliisin keskuudessa, jotta linjausten tekeminen työtehtävillä helpottuisi. Tätä kautta voitaisiin myös saada varmuutta siitä, mitkä potilasta koskevat asiat todella voidaan ilmoittaa poliisin tietoon salassapitosäännösten estämättä ja mitä ehdottomasti ei voida ilmoittaa. Salassapitosäännösten ollessa epäselviä ei ehkä uskalleta kertoa mitään potilasta koskevia tietoja poliisille. Ei edes niitä, jotka olisi mahdollista kertoa ja jotka poliisin tulisi saada tietää. Kun lakipykälää käydään läpi koulutuksen aikana, ne tulisi myös avata ymmärrettävälle tasolle niin, että lakipykälän soveltaminen olisi mahdollisimman lähellä käytäntöä.

Opinnäytetyö prosessina. Alun perin tarkoituksena oli kirjoittaa opas ensihoidon ja pelastuksen työntekijöille siitä, milloin oma-aloitteinen ilmoittaminen työtehtävillä kohdatuista rikoksista on mahdollista. Ennen prosessin alkua en ajatellut, että tiedon löytäminen käsiteltävästä aiheesta tulisi loppujen lopuksi olemaan niin haastavaa, kuin mitä se todellisuudessa oli. Koska aiheesta ei juurikaan ole materiaalia, joka antaisi suoraan vastauksia käsiteltävään tutkimuskysymykseen, on opinnäytetyöprosessin aikana käyty läpi paljon aihetta sivuavaa lainsäädäntöä ja asiaa on lähdetty tutkimaan sitä kautta. Tästä syystä on päätetty tutkia aihetta kirjallisuuden perusteella ja aiheesta on kirjoitettu oikeusdogmaattinen opinnäytetyö. Ongelmaksi opinnäytetyötä kirjoittaessa tuli se, että lain sääntely aiheesta oli puutteellista ja moni asiaa jää tulkinnan varaiseksi. Jokaisessa tapauksessa, jossa pohditaan oma-aloitteista ilmoittamista, tulee tarkastella niitä faktoja mitkä tilanteesta on saatavilla sekä pohtia oma-aloitteisen ilmoittamisen mahdollisuutta.

Opinnäytetyöhön on otettu mukaan korkeimman oikeuden päätöksiä, joissa otettiin kantaa mm. virkamiesasemaan sekä ilmoittamiseen liittyviin asioihin. Vaikkei tapaukset suoraan käsittele opinnäytetyön aihetta niin, että tapauksessa olisi ollut mukana ensihoitaja tai palomies ja kyse olisi ollut tehtävällä kohdatun rikosepäilyn tuomista poliisin tietoon oma-aloitteisesti, antoivat korkeimman oikeuden ratkaisut kuitenkin hyvää tietoa siitä, kuinka saman tyyppisissä tapauksissa on toimittu. On huomioitava, että tilanteet käsittelivät esimerkiksi lääkärin ilmoittamista sekä sairaalassa työskennelleen vartijan oma-aloitteista ilmoittamista, mutta ratkaisun päätökset ovat kuitenkin sellaisia, että niitä pystytään soveltamaan myös oman tutkimuskysymykseeni liittyvissä haasteissa.

Opinnäytetyöhön on otettu myös käräjäoikeuden ja hovioikeuden ratkaisuja, joiden perusteella on pyritty avaamaan virkamiehen määritelmää sekä sitä voidaanko ensihoitajaa tai palomiestä laskea virkamieheksi. Ratkaisut käsittelivät molemmat palomiehen virassa olleita työntekijöitä, jotka olivat olleet hoitamassa työtehtäviään perustason ensihoitajina ambulanssissa. Molemmista tapauksista tuli ilmi, että heitä voitiin pitää virkamiehenä. Ensihoitajan ja palomiehen laskeminen virkamieheksi oli aiheena niin laaja, että pyrin rajaamaan sitä yksinkertaiseen ja selkeään muotoon. Aiheesta olisi ollut helppo kirjoittaa myös erillinen opinnäytetyö, sillä kysymyksiä ja ongelmia aiheesta nousi paljon. Tapaukset on otettu mukaan opinnäytetyöhöni, sillä niissä oli hyvää perustaa siitä, miten oikeuskäytännössä ensihoitajien ja palomiesten virka-asemaa tulkitaan.

Lähteiden käyttö. Lopuksi arvioin käytettyjen lähteiden luotettavuutta. Rajasin tutkimusaiheeni niin, että se on riittävän kattava antamaan kuvan niistä rikosepäilyistä, joista on mahdollista oma-aloitteisesti ilmoittaa. Samalla halusin ottaa mukaan salassapitoa käsittelevät lainsäädökset, jotta lopputulos ei jättäisi tulkinnan varaa.

Tutkimusmenetelmänä on käytetty lainopillista tutkimusta, jonka avulla lopputulokseen pääseminen oli tehokkainta sekä luotettavinta. Opinnäytetyössä on pyritty valitsemaan lähteet niin, että ne olisivat mahdollisimman luotettavia ja totuudenmukaisia. Jotta lähdemateriaalit ovat luotettavia, tulee niiden arvioinnissa huomioida lähteen ikä ja uskottavuus. Ajantasainen lainsäädäntö varmistaa tiedon oikeellisuuden ja tästä syystä opinnäytetyössä on käytetty lähdemateriaaleina kirjoitettua lakia. Määritelmiä avatessa on pyritty hakemaan tietoa muun muassa ammattikorkeakoulujen sekä pelastusopiston omilta sivuilta koskien koulutukseen liittyviä asioita. Sen lisäksi opinnäytetyössä on hyödynnetty

esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston omia internetsivuilta saatua tietoa.

Jotta aihetta on saatu tuotua mahdollisimman lähelle käytäntöä, on opinnäytetyöhön otettu mukaan käräjäoikeuden, hovioikeuden sekä korkeimman oikeuden antamia ratkaisuja, joita esitellään opinnäytetyössä. Kirjallisuutta aiheesta oli melko rajallisesti, eikä oikeuden antamia ratkaisujakaan ollut annettu niin, että ne olisivat suoraan käsitelleet omaa aihettani. Opinnäytetyössä on kuitenkin esitelty käytettyjä ratkaisuja niin, että ne vastasivat niihin ongelmiin, joita opinnäytetyöprosessin aikana syntyi.

9. LÄHTEET

Ammattinimikkeistä:

http://www.palomiesliitto.fi/fi/palomiesliitto/viestinta/perustietoa_medialle/palomiehen_ammattinimike. Luettu 11.7.2017

Ampuma-aselaki (9.1.1998/1)

(<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980001>)

Andström, Kristiina 2003, Perusasioita oikeustieteestä. Luettavissa:

(<https://www.avoin.helsinki.fi/oppimateriaalit/oikeustiede/materiaali/osa1.html>). Luettu 02.08.2017

Asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä (564/1994)

(<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1994/19940564>)

Ensihoidon perusteet: Sairaankuljetuksen ja ensihoidon lainsäädäntö. Toimituskunta:

Maaret Castren, Ari Kinnunen, Heikko Paakkonen, Jukka Pusi, Juhani Seppälä, Olli Väisänen. Kirj. Mirva Lohiniva-Kerkelä. (Otavan kirjapaino, 2002, Keuruu)

Ensihoitajan ammattipätevyyden tunnustamisesta:

(http://www.valvira.fi/terveydenhuolto/ammattioikeudet/hakemusohjeet/eu_eta-valtioissa_koulutetut/ensihoitajan-ammattipatevyyden-tunnustaminen) Luettu 11.05.2017

Ensihoitajan pätevyys:

(<http://www.tamk.fi/ensihoitaja-paiva#Patevyys>) Luettu 11.05.2017

Ensihoito. Markku Kuisma, Peter Holmström, Jouni Nurmi, Kari Porthan, Tuomas

Taskinen (SanomaPro Oy, 2013).

Euroopan ihmisoikeussopimus (63/1999)

(<http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1999/19990063>)

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 18 §:n, potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 13 §:n, perusopetuslain 40 §:n, taiteen perusopetuksesta annetun lain, oppilas- ja opiskelijahuoltolain 23 §:n, vapaasta sivistystyöstä annetun lain 21 a §:n, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 43 §:n, lukiolain 32 §:n, yliopistolain 90 a §:n, ammattikorkeakoululain 65 §:n, nuorisolain, pelastuslain 86 §:n ja hätäkeskustoiminnasta annetun lain 20 §:n muuttamisesta (HE 333/2014 vp)

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi potilaan asemasta ja oikeuksista
(HE 185/1991 vp)

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista sekä eräksi
siihen liittyviksi laeiksi
(HE 69/2001 vp)

Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeudenkäymiskaaren 17 luvun ja siihen liittyvän
todistelua yleisissä tuomioistuimissa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi
(HE 46/2014 vp.)

Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä
vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi
(HE 6/1997 vp)

Helsingin hovioikeuden päätös
(R 09/2610)

Helsingin käräjäoikeuden päätös
(R 08/11913)

Henkilötietolaki (523/1999)
(<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=henkil%C3%B6tietolaki#L3P11>)

Hirvonen, Ari 2011: Mitkä metodit? Opas oikeustieteenmetodologiaan. Helsinki,
Yleisenoikeustieteen julkaisuja 17.
(http://www.helsinki.fi/oikeustiede/tutkimus_ja_julkaisut/julkaisut/yeinen_oikeustiede/hirvonen_mitka_metodit.pdf) Luettu 02.08.2017.

Jääskeläinen, Petri 2012a: Vartioimisliikkeen vartijan salassapitovelvollisuus.
Dnro2953/4/10. Luettavissa:
([http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?\\${APPL}=ereoapaa&\\${BASE}=ereoapaa&\\${THWIDS}=0.8/1461568688_25071&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?${APPL}=ereoapaa&${BASE}=ereoapaa&${THWIDS}=0.8/1461568688_25071&${TRIPPIFE}=PDF.pdf).)

KKO 2008:78

KKO 2011:91

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994)
(<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559>)

Laki pelastusopistosta (607/2006)

(<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060607>)

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)

(<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785#L5P14>)

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

(<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621#L6P23>)

Laki yksityisestä terveydenhuollosta (152/1990)

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1990/19900152?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20yksityisest%20C3%A4%20terveyden#L2P12>

Lapseen kohdistuvien rikosten ilmoittamisvelvollisuudesta:

([https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus#Kenellä on velvollisuus ilmoittaa?](https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus#Kenellä%20on%20velvollisuus%20ilmoittaa?))
Luettu 05.06.2017

Lastensuojelulaki (417/2007)

(<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L5P25>)

Löytötavaralaki (778/1988)

(<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1988/19880778#L2P5>)

Oikeudenkäymiskaari (4/1734)

(<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004000>)

Oikeuslähteet:

(https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/kotimaiset-oikeuslahteet/Sivut/Yleista-oikeuslahteista-ja-oikeudellisesta-informaatiosta.aspx)
Luettu 02.08.2017

Pelastajan tutkinto

(<https://www.pelastusopisto.fi/tutkinnot/>) Luettu 06.07.2017

Pelastusopiston sivut:

(<https://www.pelastusopisto.fi/>) Luettu 06.07.2017

Pelastustoimen lainsäädännöstä:

(<http://www.pelastustoimi.fi/lainsaadanto/lait-ja-asetukset>) Luettu 06.07.2017

Pirkanmaan käräjäoikeuden päätös
(R 11/2604)

Rikoslaki (39/1889)
(<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L38>)
Suomen perustuslaki (731/1999)
(<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>)

Sosiaali ja terveysministeriö
(<http://stm.fi/ensihoito>) Luettu 11.05.2017

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalvelusta (340/20117)
(<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110340>)

Turun hovioikeuden päätös
(R 11/2335)

Valtakunnan syyttäjänvirasto
(www.vksv.oikeus.fi)

Valtioneuvoston asetus lääkärin ilmoitusvelvollisuudesta ja terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeudesta aselupa-asioissa (1223/2011).
(<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111223>)

Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011)
(<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110407>)

Valvira, Valtakunnallinen selvitys ensihoidosta: Selvityksiä 2:2014
(https://www.valvira.fi/documents/14444/42787/Valtakunnallinen_selvitys_ensihoidosta.pdf) Luettu 11.05.2017